

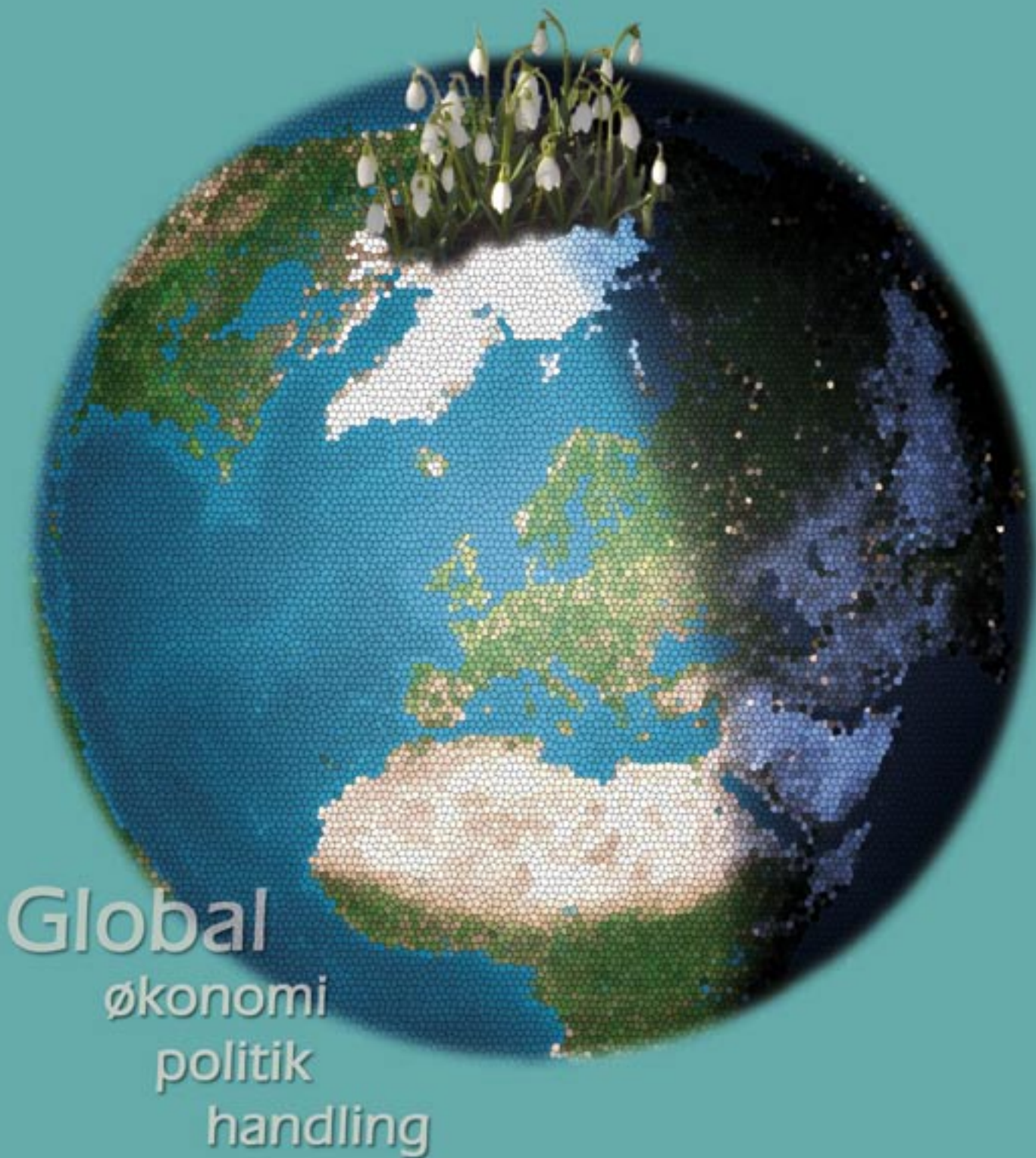
Pengevirke 1

2006

TIDSSKRIFT

FOR NY BANKKULTUR

APRIL

Global

økonomi

politik

handling

Pengevirke 1-2006

udgives af
Merkur, Danmark og
Cultura Sparebank, Norge

E-mail
merkurbank@merkurbank.dk
cultura@cultura.no

Hjemmesider
www.merkurbank.dk
www.cultura.no

Udkommer
4 gange om året
Næste gang 23. juni 2006
Oplag: 8.700

Frist
for bidrag til næste nummer er
15. maj 2006

Danske indlæg
sendes til Merkur
Bispensgade 16, Postboks 550
DK-9100 Aalborg
uggerby@mail.dk

Norske indlæg
sendes til Cultura Sparebank
P.b. 6800 St. Olavs plass
N-0130 Oslo
jannikeo@cultura.no

Redaktionsgruppen består af
Ole Uggerby (ansv. i Danmark)
uggerby@mail.dk
Arne Øgaard (ansv. i Norge)
arne.oegaard@steinerskolen.no
Jannike Østervold (sekr.)
jannikeo@cultura.no

Tryk
Bræmer Tryk A/S
FSC co-certificeret
Miljøcertificeret ISO 14001
Trykt på: RePrint FSC

Tema denne gang
Økonomi

Tema for kommende numre
2/2006: Værdier
3/2006: Centrum/periferi
4/2006: Mad

Pris for 2006: Kr. 150,- Benyt konto:
Cultura: 1254.96.00555
Merkur: 8401-9180227

Forside:
Grafik Søren Parbæk. Foto Elinor Møller.

De holdninger og synspunkter, der kommer til udtryk i bladet i de enkelte artikler og indlæg er de pågældende forfattere selv ansvarlige for.
De er således ikke nødvendigvis udtryk for redaktionens synspunkter.

Mixed Sources

Product group from well-managed forests, controlled sources and recycled wood or fiber
www.fsc.org Cert no. SW-COC-717
© 1996 Forest Stewardship Council

Indhold

3	Kretsløpsøkonomi	Av Ove Jakobsen
5	Stærke kvinder i økonomi	Af Ole Uggerby
6	Art money – kunst eller kontanter	Af Lars Kræmmer
7	Asosiativ økonomi	Av Mathias Bolt Lesniak
8	Moussas hospital i Afrika	Af Ulrik Fredslund-Andersen
10	Styrken i et afkald	Af Lars Pehrson
12	Nettverkskredit som værktøj	Av Unni Beate Sekkesætter
14	ISANDI – udviklingshjælp som fungerer	Av Jannike Østervold
16	Oplevelsesøkonomi	Af Ole Uggerby
17	Årsrapport 2005	
21	Investoren	Af Frank Colding
22	Hvordan skal økonomi og etikk komme i balance	Av Arne Øgaard
24	De nordiske banker	
26	SmåNytt	
28	Aktuelle bøger	
30	Annoncer	
32	Det grønne paradoks	Af Per Andersen
33	Ikke uetisk med gebyrer!	Av Arne Øgaard
34	Samfunnsnytte – en agenda for banker?	Av Svein Berglund
36	Tjernoby – 20 år efter	

Leder

Den samfundsmæssige indsigt

Med økonomi som centralt tema ønsker redaktionen at fokusere på de udfordringer og de muligheder, vi står med i 2006.

Muligheden ligger i at kombinere indsigt og erfaring med det potentiale, som nutidens humane, teknologiske, videnskabelige og naturgivne ressourcer rummer.

Men der er en reel modstand imod nyvurdering og nytænkning. Dels en træghed hos den enkelte ved at slippe vandte forestillinger og dels en reel modstand i samfundet hos privilegerede grupper. Opgaven er derfor at neutralisere de magtstrukturer, der er baseret på den gamle tænkning. I stedet for at se det som en fysisk kamp mod vindmøller eller mod militære magtapparater ligger udfordringen i at belyse det fatale perspektiv i de gamle ideer og samtidig vise og efterprøve holdbarheden af de nye ideer.

Udgangspunktet, forudsætningen for den økonomiske aktivitet er dels naturgrundlaget, den fysiske jord og de lovmæssigheder, der gælder for liv på jorden og dels de menneskelige evner, der til enhver tid er til rådighed. Det ligger ikke i det økonomiske liv at forvalte hverken naturgrundlaget eller de menneskelige evner ud over hvad der er brug for her og nu.

Økonomien kender ingen grænser, når det gælder udnyttelsen af hverken natur eller mennesker. Derfor må der være en regulerende instans i

samfundslivet, der opstiller rammebetingelser for "udnyttelsen" af natur og mennesker.

Det økonomiske liv, naturgrundlaget og menneskets kapacitet og evner udgør sammen med en regulerende socialt orienteret kraft et spændingsfelt af gensidigt afhængige faktorer, som danner fundament for samfundslivet.

Vi står over for en nyordning af samfundslivet – som dengang oplyst enevælde og kongemagt blev afløst af demokrati og magtens tredeling i en lovgivende, dømmende og udøvende myndighed.

Denne gang handler det om en ny organisering af de overordnede basale funktioner i samfundslivet ud fra hver deres opgave og iboende lovmæssigheder:

– et økonomisk område, der gennem samarbejde, indsigt og viden står for produktion, distribution og konsumtion af varer

– et område for fri udvikling af evner og færdigheder gennem opdragelse, uddannelse og forskning,

– et regulerende, socialt orienteret funktionsområde, hvor love og regler for hele samfundslivet opstilles på baggrund af demokratiske principper.

God læselyst.
Ole Uggerby

Kretsløpsøkonomi

– Ny økonomi for bærekraftig utvikling

Behov for grunnleggende endringer

Det er i dag en spirende erkjennelse innenfor både forskning og praksis av at målsetningen om bærekraftig utvikling ikke lar seg innfri innenfor rammene av etablerte økonomiske teorier og modeller. I stedet for å diskutere om det er lønnsomt å innarbeide miljø- og samfunnsansvar i bedriftenes forretningsplaner er det derfor mer relevant å bruke tid og krefter på å utvikle en økonomi som er i stand til å håndtere denne tilsynelatende konflikten på en konstruktiv måte.

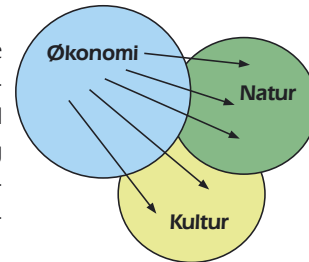
At økonomisk vekst i et historisk perspektiv har vært viktig for å heve levestandarden i vår del av verden kan ikke trekkes i tvil. Om fortsatt økonomisk vekst i de rike landene vil bidra til å gjøre samfunnet stadig bedre er mer tvilsomt. De negative miljøeffektene av veksten har etter hvert blitt mer synlige, både lokalt, regionalt og globalt. Ut fra en rettferdighetsbetraktning er det opplagt at de fattige landene må ha en økonomisk utvikling som leder mot et akseptabelt velferdsnivå. For å unngå økt totalbelastning på økosystemene er det dermed sikkert at vi må redusere belastningen på naturen i vår del av verden. Denne nye situasjonen gir oss unike muligheter til å utvikle en økonomi som har fokus rettet mot livskvalitet og bærekraftig utvikling innenfor både miljø og samfunn.

En viktig konsekvens av å endre fokus fra velferd til livskvalitet er at vi må ta hensyn til mange verdier på samme tid. Mens velferd tradisjonelt blir målt gjennom BNP, krever livskvalitet et mangfold av verdier og variabler. En konsekvens av at markedsøkonomien bare er i stand til å håndtere verdier som kan regnes om i penger er at de delene av naturen eller kulturen som ikke kan omsettes på et marked ikke blir tatt med i vurderingene. Når vi samtidig registrerer at økonomiens kalkyler og retorikk blir introdusert på stadig nye områder av samfunnslivet, for eksempel helsevesen og høyere utdanning, er det fare for at velferdsøkningene bidrar til å erobre stadig større deler av rommet for livskvalitet. Økonomiens økende dominans kan illustreres på følgende måte (fig. 1).

Kretsløpsøkonomi

For å bidra til økt livskvalitet og bærekraftig utvikling er det nødvendig å ta utgangspunkt i erkjennelsen av at økonomisk virksomhet står i et dynamisk samspill med både naturen og kulturen. På samme måte som økonomisk virksomhet er avhengig av energi og materie hentet fra naturen er økonomien også avhengig av kulturressurser i form av kunnskap og verdier. Kunnskap er viktig for å identifisere, analysere og finne frem til løsninger på ulike utfordringer. For å

prioritere mellom aktuelle handlingsalternativer holder det imidlertid ikke med informasjon, der er i tillegg nødvendig å etablere et verdifundament som alternativene kan vurderes opp mot.

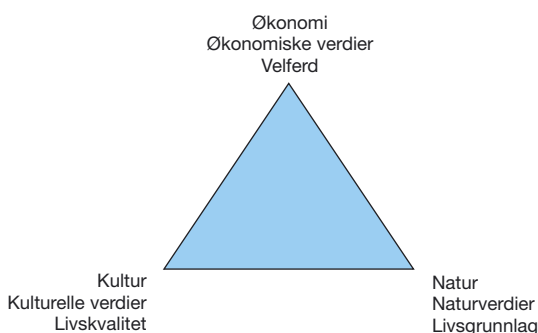

Figur 1. Økonomiens erobring av kultur og natur¹

Av figur 2 fremgår det at 'det gode liv' i 'det gode samfunn' bygger på et harmonisk samspill mellom en bærekraftig natur (nødvendig forutsetning for alle livsformer), en bærekraftig økonomi (nødvendig forutsetning for velferd) og en bærekraftig kultur (nødvendig forutsetning for livskvalitet). Dersom en av sektorene vokser slik at den fortrenger de andre oppstår det problemer. I vår del av verden er det økonomisk sektor som har erobret og underlagt seg store deler av naturen og kulturen. Situasjonen ville ikke vært bedre dersom en dominerende kultur hadde kjørt over og dominert verdier innenfor økonomi og natur. På tilsvarende måte ville heller ikke et system der naturen systematisk ble prioritert foran kulturelle og økonomiske verdier bidratt til høy livskvalitet. Målsetningen er med andre ord å finne frem til løsninger som åpner for en balansert utvikling. I vår situasjon innebærer det at vi må bevege oss fra økonomiens en-dimensjonale verdiforståelse til et system som åpner for verdipluralisme.

Art Money - se artikkelen på side 6.

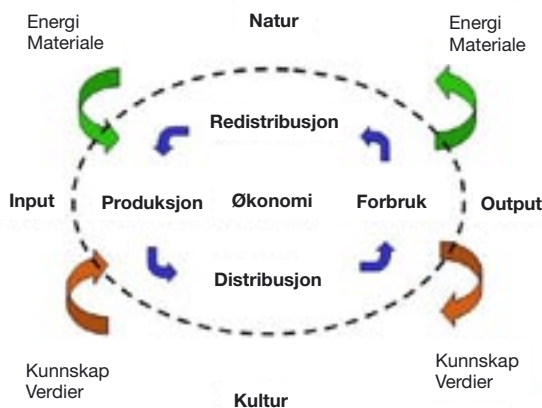

Figur 2. Bærekraftig utvikling i tre dimensjoner.

Økonomiens fokusering på effektivitet og lønnsomhet gjør at spørsmål knyttet til rettferdig fordeling av ressurser og forbrugsgoder kommer i bakgrunnen. For å utvikle humanistiske verdier er det behov for livskraftig kultur basert på åpen dialog mellom frie mennesker. Vi ser i dag en økende tendens til at forbrukerne overskrider prismekanismens jernlov når de for eksempel ved valg mellom ulike kaffemerker foretrekker produkter som bidrar til 'rettferdig handel' mellom fattige og rike land. Tilsvarende er det mange som velger økologiske (og biodynamiske) grønnsaker fordi dyrkningsmetodene er i harmoni med naturens egne kretsløp, selv om de koster mer enn de konvensjonelle alternativene. Det vil si at økonomisk lønnsomhet i økende grad ses i sammenheng med et økende ansvar for naturen og kulturen.

Rammebetingelsene for økonomisk virksomhet.

Ved å etablere arenaer for integrert dialogbasert samspill mellom representanter for økonomi og natur, øker mulighetene for positive synergieffekter. På samme måte er det mulig å oppnå positive virkninger av samspillet mellom økonomi og kultur gjennom utvikling av dialogbaserte nettverk. Det vil si at markedsøkonomiens grunnleggende idé om at konkurransen mellom atomiserte aktører sikrer de beste løsningene står for fall. Gjennom systematisk refleksjon over hvilke verdier og normer som bør ligge til grunn for samspillet gis det rom for prioriteringer og beslutninger som overskrider rene nyttekalkyler (fig.3). Økt bevissthet omkring normative spørsmål utgjør en viktig forutsetning for at den enkelte aktør skal

Figur 3. Kretsløpsøkonomi

opptre ansvarlig overfor miljø og samfunn. Det er med andre ord ikke nok med økt informasjon. Gjennom en demokratisk politisk prosess vil den økte bevisstheten omkring etiske problemstillinger litt etter litt nedfelle seg i samfunnets lover og regler. På denne måten vil en livskraftig kultur bidra til at erfaringene fra økonomisk praksis i neste omgang videreutvikler de normative rammebetingelsene for økonomisk virksomhet.

For å legge til rette for og organisere dialogen mellom forskjellige inter-essentgrupper er det nødvendig å supplere, eller i noen tilfeller å erstatte konkurransemarkedet med en kommunikativ arena. Det vil si at det må etableres møtesteder (fysiske eller virtuelle) der representanter for økonomi (for eksempel produsenter, distributører, forbrukere og redistributører), natur (for eksempel, interesseorganisasjoner, myndigheter og kirken) og kultur (for eksempel, politikere, universiteter og kulturinstitusjoner) kan utveksle erfaringer og diskutere ulike løsninger og verdiprioriteringer.

For å fremme kreative og balanserte løsninger er det både naturlig og hensiktsmessig at kommunene tar initiativet til å etablere og drive forskjellige dialogbaserte nettverk. I Norge har ideen om 'den samfunnsaktive kommunen' ført til økt interesse for samarbeid og helhetstenkning i utviklingen av lokalsamfunnene². Et annet eksempel på at etablering av kommunikative arenaer har bidratt til å fremme helhetlige og integrerte tiltak er gjenvinningsbransjens fokus på kretsløpsløsninger og samarbeid. Cultura Bank er et tredje eksempel på at kommunikative møteplasser blir etablert for å stimulere aktørenes ansvar overfor miljø og samfunn.

Avslutning

Selv om det er mulig å løse noen av miljø- og samfunnsutfordringene i dagens samfunn innenfor rammene av 'main stream' økonomi, har jeg argumentert for at de mest grunnleggende og på lang sikt mest alvorlige utfordringene krever en 'ny økonomi'. Kretsløpsøkonomien viser hvordan økonomisk virksomhet kan utvikles innenfor en helhetlig dynamisk kontekst preget av kommunikativt samspill mellom økonomiske, økologiske og sosiale systemer. Endringene er mest grunnleggende langs følgende dimensjoner;

- Fra lineære til sirkulære verdikjeder
- Fra verdimonisme til verdipluralisme
- Fra konkurranse til samarbeid

I neste nummer af Pengevirke bringer vi endnu en artikel af Ove Jakobsen med fokus på de værdier, der ligger til grund for vores virkelighedsopfattelse og som kommer til udtryk i forskellige økonomimodeller. Red.

1) Ingebrigtsen, Stig og Jakobsen, Ove (2004) 'Økonomi, natur og kultur - Ny økonomi på filosofisk grunnlag', Oslo, Abstrakt forlag.
 2) Flere eksempler er omtalt i boken; Ingebrigtsen, Stig og Jakobsen, Ove (2006) Økonomi, natur og kultur - Praktiske eksempler, Oslo, Abstrakt forlag.

Ove Jakobsen, Bodø. F. 1952. Dr. Oecon. med speciale i økologisk økonomi og etikk. Førsteamanuensis ved Handelshøgskolen i Bodø. Oplægsholder på Merkurs generalforsamling 2006.

Stærke kvinder i økonomi

Af Ole Uggerby

Det kræver stærke forsker-personligheder, når nye synsvinkler og ideer skal optages i den etablerede videnskab. Her er et par eksempler på to kvindelige økonomer, der med helhedstænkning, tværfaglighed, sund fornuft og skarp iagttagelsesevne har påvirket vores forestillinger om global økonomisk udvikling.

Ester Boserup, 1910–1999. Nationaløkonom – skabte opmærksomhed i 60'erne med sine kontroversielle synspunkter om hvilke faktorer, der påvirker landbrugsudviklingen i tredjeverdenslande. Der var en udbredt bekymring for at befolkningstilvæksten på den sydlige halvkugle ville resultere i hungersnød, hvis ikke "de udviklede lande" greb ind. Det synspunkt blev formuleret af Thomas Malthus. at hvis befolkningen vokser hurtigere end landbrugsproduktionen vil det føre til hungersnød, der så på den hårde måde sætter grænsen for befolkningens størrelse. Der var ikke overhovedet tvivl om at introduktion af god moderne teknik var det eneste, der kunne bringe landbrugsproduktionen i vejret også i u-landene. EB's iagttagelser viste blot noget andet. Befolkningstilvækst er gavnlig. Det er den, der driver udviklingen. Gamle Malthus* har byttet om på årsag og virkning! Gennem studier i Indien og senere ved systematisk gennemgang af feltstudier i FN's landbrugsorganisations hovedbibliotek i Rom så hun hvordan bønderne – selv om de brugte stenaldertoder, konstant eksperimenterede og optimerede deres metoder. De frådse med jorden, hvis der var nok af den. Var der knaphed blev det hele mere avanceret; markerne blev gødet, terrasserede og trækdyr blev taget til hjælp. Hendes påstand og dokumentationen herfor blev præsenteret i 1965 i bogen "The Conditions of Agricultural Growth" – og den blev mødt med skepsis fra etablerede videnskabelige kredse. Siden tog hun et andet kontroversielt emne op. Kvindernes rolle i samfundøkonomien. Hidtil optrådte kvinderne i ulandene ikke i de officielle økonomiske statistikker – kun som "hjemmearbejdende" eller "uden arbejde". Det stemte ikke med den iagttagelse EB havde gjort i sine feltstudier. Det var kvinderne, der arbejdede mest. Det skrev hun om i 1970 i bogen "Women's Role in Economic Development".

Inge Kaul, tidligere ansvarlig for FN's udviklingsprogram (UNDP) og for den årlige udgivelse "Human Development Report" har fremsat forslag og ideer til at imødekomme de risici, der er forbundet med globaliseringen. I stedet for at "samle op", når skaden er sket foreslår hun at etablere globale finansielle beredskaber. Det vil reducere omkostningerne, stabilisere økonomien og på længere sigt føre til store samfundsmæssige gevinster. De teknologiske fremskridt gør det i dag muligt for mennesket at indføre forsikringslignende metoder – "risk management" så man eliminerer de grænseoverskridende udfordringer, som globaliseringen fører med sig. I dag er det enkeltpersoner og familier, der må bære hovedparten af globaliseringens risici. Det resulterer i overforsigtighed og at muligheder ikke udnyttes optimalt.

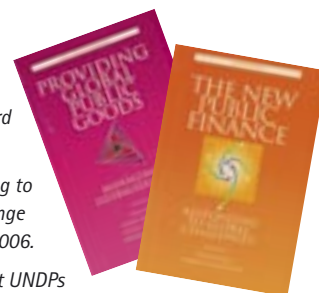
Et andet finansielt værktøj, som Inge Kaul fører frem er det hun kalder "Advanced purchase commitments". Det går ud på at store finansielle virksomheder (lande, internationale organisationer eller

fonde) på forhånd giver tilsagn om at aftage et produkt – fx vacciner eller medicin mod sygdomme blandt fattige, der ikke repræsenterer et marked i traditionel forstand. Som situationen er i dag er der problemer, der ikke bliver løst, fordi de ikke kan bringes frem på "markedet". Hvis fx Verdensbanken garanterede at ville aftage et stort antal vacciner mod malaria, så vil det ifølge Inge Kaul fremskynde udviklingen af en malariamedicin med 10 år. Inge Kaul har også det interessante synspunkt, at selv om markedskræfterne overtager større og større dele af det offentlige funktioner og selv om nationalstaternes rolle bliver opløst med globaliseringen, så kan samfundet ikke klare sig uden en statslig overbygning. Forskning, regulering og hele lovgivningen må fortsat ligge hos staten, ifølge Inge Kaul og kommer dermed på tværs af god neoliberal økonomitænkning, der ser enhver regulering som en uhensigtsmæssig hæmning af de frie markedskræfter.

Providing Global Public Goods. Managing Globalization (Executive Summary). Ed. Inge Kaul m.fl. Oxford University Press 2003

The New Public Finance. Responding to Global Challenges (Overview). Ed. Inge Kaul m.fl. Oxford University Press 2006.

For yderligere oplysninger – kontakt UNDPs nordiske kontor: Christine Drud, christine.drud@undp.dk

Baggrunden for at fremhæve disse forskere er deres evne til at iagttage fænomenerne og se dem i helheder uden at være hæmmet af vedtagne forklaringsmodeller eller teoretiske systemer. Derved når de frem til ny erkendelse og til reelle løsninger på aktuelle problemer. I modsætning til hvad man kunne forvente i videnskabelige miljøer, så er der en udpræget træghed til at se og tænke nyt. Det tager tid og kræver hårdt arbejde at opnå det, der kaldes "et paradigmeskift" – ændringen fx fra "jorden er flad" til "jorden er rund" eller en verdensopfattelse hvor jorden er i centrum til en verdensopfattelse med Solen som omdrejningspunkt osv.

I nutiden står vi midt i et sådant paradigmeskift væk fra et samfund, hvor det økonomiske er bestemmende for udviklingen til en samfundsoptagelse, hvor flere selvstændige og gensidigt afbalancerede funktionsområder virker sammen. Væk fra en linieær konkurrenceøkonomi over til en "cirkulær samarbejdsøkonomi" baseret på natur og menneske som eksterne forudsætninger, der udover at repræsentere en omkostning for økonomien OGSÅ har egenverdi og derfor ikke kan reduceres til varer på et marked.

* Thomas Malthus (1766-1834): Essay on the principle of population

Øksnehallen 2006

Art money – kunst eller kontanter

Af Lars Kræmmer

Det er sjovt, men ikke for sjov.
Det er kunst, men ikke for kunstens skyld.
Det er valuta, men ikke for pengenes skyld.
Det er handel lokalt, men også globalt.
Det er nærkontakt, men også International netværk.
Det er oldnordisk metode tilsat højteknologi.
Og så er det smukt, grotesk, interessant, banalt,
provokerende, tankevækkende, kunst.

Forestil dig en verden, hvor du maler din egen valuta. Vågner om morgenen og maler de penge du skal bruge i løbet af dagen. Går ud og lever det liv du har lyst til, uden at skænke det en tanke, om du har råd. Velkommen til "art money" - en tilværelse udenfor økonomisk slaveri!

Det er utopi, men farvel til vanetænkning og goddag til fri fantasi!

Projektet kaldes: Bank of International Art Money (BIAM) eller: "Be I am"

Vi taler om verdens første globale, alternative valuta, som i dag er blevet en realitet. BIAM tæller over 600 kunstnere fra 30 nationer, som i skrivende stund har udstedt for over 200 mill. kroner i art money. Vækstraten er eksponentielt tiltagende og der er store planer for udbredelsen af denne anarkistiske møntfod.

Ud over at kunstprojektets eksplosive natur skaber spænding, begejstring og interesse, er

det værd at notere sig, at handel med art money afviger fra handel med penge på væsentlige punkter. Hver seddel er et unikt kunstværk. Man smider ikke bare om sig med pengene. Der skabes tillid, når man handler med kunstobjekter. Art money håndteres med nænsom omhu. Og det smitter af på handelsgangen. Man taler sammen på en anden, afslappet og tilstedeværende måde.

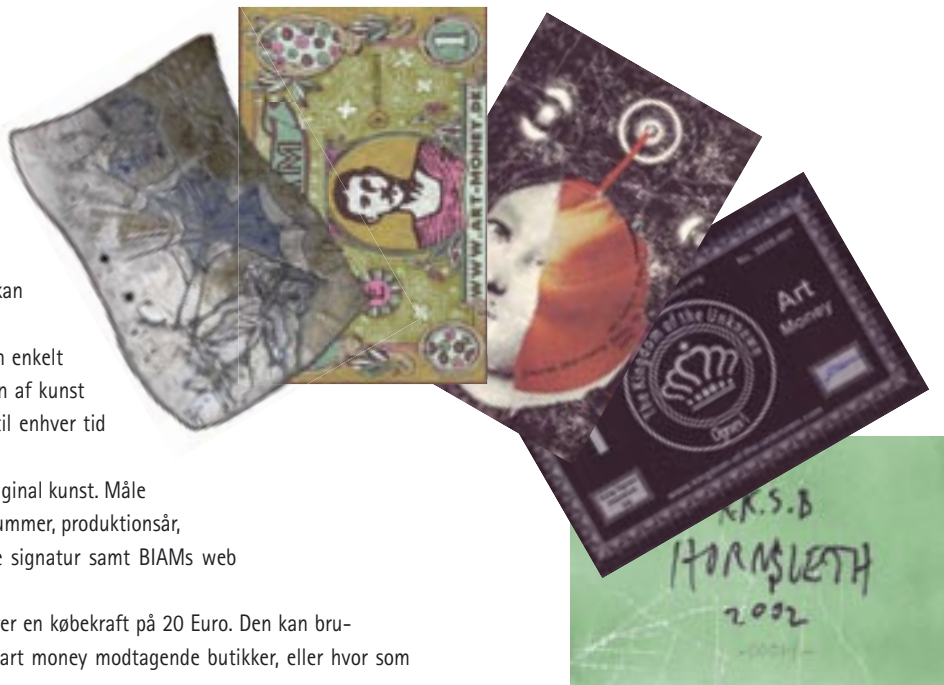
Baggrunden for art money er naturligvis funderet i velkendte problemer med almindelig pengehandel. Projektet forsøger på idealistisk facon at antaste pengenes ondsksfulde natur, og pege i en positiv retning for udviklingen af det globale samfund.

Art money bliver ikke morgendagens svar på en ny global pengeseddel, men den kan muligvis bidrage til udviklingen af menneskets usle væsen og hjælpe de, hvis formue består i kreativitet. Hvor penge normalt er kendt som roden til alt ondt, har vi muligvis endelig fundet noget sundt og godt at tilføje.

Art money præsentation på Wall Street, 2000

Lars Kræmmer. F. 1966. Uddannet 1994 fra Emily Carr Institute of Art and Design, Vancouver, Canada. Medlem af BKF. Aktiv performance- og billedkunstner med bopæl på Frederiksberg. Medstifter af Copenhagen Art Club og Bank of International Art Money (BIAM) Udstillinger om Art-Money i Danmark: Roskilde Festival og Øksnehallen 2006. kraemmer@art-money.org www.art-money.org

Eksempler på Art money

Der findes 7 regler:

1. Kun certificerede BIAM kunstnere kan udstede art money
2. Oplaget af art money udstedt af en enkelt kunstner må ikke overstige værdien af kunst eller ydelser som denne kunstner til enhver tid kan levere
3. Hver enkelt art money skal være original kunst. Måle 12x18 cm. Tydeligt fremvise serienummer, produktionsår, kunstner navn, kunstners originale signatur samt BIAMs web site adresse: www.art-money.org
4. Hver enkelt art money repræsenterer en købekraft på 20 Euro. Den kan bruges verden over, hos certificerede art money modtagende butikker, eller hvor som helst art money kan accepteres
5. Certificerede BIAM kunstnere skal acceptere art money fra enhver certificeret BIAM kunstner som betaling op til 50 % ved køb af kunst eller ydelser
6. Købekraften på art money stiger med 5 Euro hvert år indtil 50 Euro, når den bruges til køb af kunst eller ydelser hos certificerede BIAM kunstnere. Denne regel gælder ikke udenfor cirklen af BIAM kunstnere. Alle andre steder holder art money købekraften på 20 Euro uanset påført årstal
7. Enhver kan sælge art money, hvor som helst, når som helst. Salgsprisen på art money vil altid ligge på 20 Euro. Certificerede BIAM kunstnere veksler ikke art money tilbage til kontanter.

Asosiativ økonomi – fra fri konkurransse til etikk og samarbeid

Av Mathias Bolt Lesniak

Asosiativ økonomi baserer seg på tanken om at hvert menneske har et ansvar for det økonomiske livet i samarbeid med menneskeheten som en helhet. Den handler om å være bevisst vårt ansvar og finne måter å uttrykke ansvaret praktisk.

I stedet for å se på økonomien som abstrakte krefter vi ikke kan kontrollere går asosiativ økonomi ut fra konkrete observasjoner av hva vi tenker og gjør. Økonomien skal være en gjennomskuelig og moralsk kraft – ikke en usynlig hånd som fraskriver oss ansvar.

Asosiativ økonomi har hovedvekt på Rudolf Steiners økonomiske tanker, og er blitt utviklet gjennom et samarbeid mellom økonomene Marc Desaules, Anita Grandjean og Christopher Houghton Budd. De har grunnlagt Associative Economics Institute som, i tillegg til videreutvikling av asosiativ økonomi og kurs, administrerer et garantimerke som kan brukes av asosiativt-økonomiske foretak.

Pengevirke spør Mathias Bolt Lesniak om han har konkrete eksempler

på bedrifter som helt ut arbeider etter prinsippene i den assosiative økonomien. Han nevner et eksempel fra Sveits, der en restaurant, en bondegård og et hotell samarbeider. De møtes regelmessig og gjennomgår hverandres regnskaper. Hvis gården for eksempel går med underskudd, er det naturlig å se på hvilke priser de andre betaler for varene.

Mathias driver selv web-design firmaet Lilio Design og har som målsetting å drive sitt firma assosiativt økonomisk.

Kurs i assosiativ økonomi

Colors of Money er et grunnkurs i assosiativ økonomi og prinsippene som ligger til grunn. Det er det første av fire steg mot kvalifisering for garantimerket, og arrangeres i Oslo 16. til 18. juni. www.lilio.com/aekurs.

Studiegruppe i assosiativ-økonomi,

Kontakt: Mathias Bolt Lesniak, mathias@lilio.com, 473 28 734

Om assosiativ økonomi: www.ae-institute.com

Et mellemfolkeligt udviklings- og udvekslingsprojekt mellem Michael Skolen i Herlev og landsbyen Kiniébakoro i Guinea.

Moussas hospital i Afrika

Af Ulrik Fredslund – Andersen

En dejlig solrig dag sidste i februar 2003 kom en glad og forventningsfuld Moussa Karinkan på arbejde på Michaelskolen i Herlev. Han var i så godt humør, at hans glæde smittede os andre og vakte vores nysgerrighed. Hvad kunne det dog være, der skabte et sådan humør hos ham? Den lille flok, der bestod af skolens gartner og pedel samt mig, som forældre, begyndte at fritte ham ud og spørge ind til hans glæde.

Penge til brønd

Moussa fortalte, at han sammen med sin kone Tove og datter Kamsa havde bestilt billetter til en rejse hjem til hans folk, familie og landsby den kommende sommer. Moussa er øverste overhoved for en af de klaner, der er i landsbyen Kiniébakoro i Guinea, Vest Afrika. Hans glæde over at have besluttet sig for at rejse derved, fik mig til at sige: "Så skal du sandelig have en gave med til din landsby fra os her på skolen". Vi rykkede lidt tættere sammen og spurgte Moussa, hvad han troede landsbyen kunne bruge. "En brønd!" - røg det ud af ham. "En brønd?", sagde vi i munden på hinanden. "Moussa, hvad vil det koste at etablere en brønd i din landsby?" "Ca. 7000 danske kroner!"

Oppe foran verandaen sider byens ældreråd og følger festens begivenheder.

Vi smilte og så på hinanden. "Sådan en skal du have penge med til, når du tager derved til sommer!"

Og vi gik straks i gang med organisering af gaven til ham og hans Landsby. Der blev startet en indsamling på skolen. Børn gav af deres sparepenge, forældre fandt på kistebunden lidt ekstra frem, og således blev der på mindre end en måned samlet 36.000 kroner ind! Da beløbet blev vekslet til Guinea franc var der 25 mio. GNF!!! Et gigantisk beløb efter afrikanske forhold som Moussa fik med ned til sin landsby.

For at gøre en lang og spændende historie kort skete der følgende: Da Moussa med familie kom derved, viste det sig, at en tysk hjælpeorganisation havde doneret en brønd til landsbyen! Alligevel blev der arrangeret en stor takke- og hyldestfest for Michael Skolen. En fest, der samlede folk fra et stort område omkring landsbyen - ca. 300 mennesker sammen med Kiniébakoro's egen befolkning på 400.

Til højre: Moussa sammen med byens borgmester. De sidder i ældre-rådet sammen

**Støttebidrag kan overføres til Merkurfonden
kontonr. 8401 1016064
mrkt. Moussas Hospital**

I næste Pengevirke bringes fotos af hospitalsbyggeriet.

Herover: Takke- og hyldestfest for Michael Skolen.

Forberedelse til aftensmad

25 millioner til et hospital

På et møde i Ældrerådet i landsbyen blev det besluttet at pengene fra Michaelskolen skulle anvendes til etablering af et hospital med fødestue, konsultationsværelser, medicinrum og sygestue til 4 personer.

1. etape blev straks påbegyndt. Det skabte 25 arbejdspladser i byen, samt en mulighed for de unge at lære om de traditionelle byggeteknikker, når de så hvordan de ældre lavede fundament, formede ler til sten og tørrede dem i solen og dernæst hvordan man murer dem op og får lavet en rejsning til tag.

2. etape gik i gang efter en hurtig indsamling i Danmark på 10.000 kr. Det var til tagplader så byggeriet blev lukket for vejr og vind inden regntiden satte ind.

Nu er tiden inde til 3. etape. Der er atter samlet ind - denne gang 33.000 kr., som allerede er sendt af sted. Pengene skal bruges til apering, døre, vinduer, interiør med mere, og pengene overføres direkte til landsbyen via Moussas broder, der veksler til den rigtige pris på markedet. Vi modtager kvitteringer, håndskrevne regnskaber og der er absolut ingen administrationsudgifter til projektet! I alt er der samlet og formidlet omkring 80.000 kr. til landsbyen.

Til gensidig gavn og glæde

For børnene, forældrene og skolen har projektet betydet, at der i dag er etableret et egentligt mellemfolkeligt udviklings- og udvekslingsprojekt mellem Michael Skolen i Herlev og landsbyen Kiniébakoro i Guinea. På skolen har flere personer været involveret i at organisere indsamlinger, formidle information om projektet osv. Vi er blevet bevidste om, hvor lidt der egentligt skal til for at skabe og udvikle et mellemfolkeligt projekt. Vi har lært en helt anden kultur at kende, er blevet oplyste om dem og lidt mere om os selv. Vi har haft en stor Afrikafest på skolen med mad, musik og dans fra

Guinea. Børnene oplevede Moussa i fuld Høvdingekostume og hele hans glæde over gaverne. Som skole er det enestående at have del i et sådan projekt, der bringer glæde og udvikling til et fattigt landsbysamfund. Eleverne på skolen lærer gennem projektet, bliver motiverede og ser værdien af medmenneskelighed og offervilje. Skolen har mellem sine hænder et projekt, der danner grundlag for dialog, venskab og udveksling af viden og kultur - og som samtidig skaber udvikling, arbejdspladser og uddannelsesmuligheder i en landsby i en anden verden.

Flodlejet ved Nigerfloden. Her vaskes der, hentes vand til vanding og samtidig overfartssted. Transporten foregår i små kanoer.

Køkken-udbygning. Væggene klines med komøg for at holde fluer og insekter væk

Ulrik Fredslund – Andersen, Herlev, 50 år. Psykoterapeut, kok, fag- og højskolelærer. Bestyrelsesformand på Michaelskolen. Siden foråret 2003 idéskaber og ansvarlig på Michaelskolen for venskabsprojektet med landsbyen Kiniébakoro i Guinea. ulrik@fredslund-andersen.dk

Moussa Karinkan Traoré er ansat på Michaelskolen i Herlev. Her har han allerede i 17 år stået for den daglige rengøring på skolen. Siden 1978 har Moussa boet i Danmark sammen med sin danske kone Tove. De har knoklet hårdt for at kunne sende penge til hans familie i landsbyen. Det er blevet til forskellige projekter, bl.a. en hånddrevne mølle til at male korn og majs, et skoleprojekt, der går ud på at skaffe fornødne hjælpemidler, såsom blyanter, viskelædere, kladdehæfter.

Styrken i et afkald

Af Lars Pehrson

Merkur ser det som en af sine opgaver at udvikle redskaber og metoder, så der i det økonomiske område opstår mulighed for noget nyt.

Det er god latin i økonomiske forhold at gå efter størst mulig fordel til sig selv. Det er endda et grundlæggende dogme i markedsøkonomien, at hvis alle gør det, bliver det samlede resultat for hele samfundet også bedst muligt. Virkeligheden viser noget andet – at en bevidst afståelse af størst mulig fordel kan åbne nye muligheder og dermed give en større merværdi til samfundet.

I Merkur vil vi gerne, bl.a. via gennemsigtighed, anspore til en bevidst omgang med penge. Ved at vise, hvad sparepengene lånes ud til, er der mulighed for at vække interesse på tværs af det normale skel mellem indlåner og låntager. Der kan opstå gensidig interesse for hinanden, når processen bliver synlig – hvordan pengene vandrer fra opsparing til lån og tilbage igen. Og når det bliver gjort synligt, hvem der betaler renten. Penge "yngler" jo ikke! Der er altid en anden, der har betalt de renter, jeg modtager af mine sparepenge.

Merkur ser det som en af sine fornemste opgaver at udvikle redskaber og metoder, hvor disse processer bliver synlige og hvor der opstår mulighed for noget nyt. I det følgende vil vi se på, hvad der kan ske, når mennesker vælger enten at:

- give afkald på en rente, de kunne have fået
- give afkastet videre til andre
- give afkald på den sikkerhed, der normalt er knyttet til en opsparing

Afkald på rente

Fra Merkurs spæde start har vi givet indlånerne den mulighed, at de for visse kontotyper kunne vælge at afstå helt eller delvist fra den rente, kontotypen ellers ville berettigede til. I de første år af Merkurs eksistens, hvor renteniveauet i samfundet var meget højt, var dette i høj grad medvirkende til, at Merkur kunne låne ud på rimelige vilkår.

I dag gør vi dette på en lidt anden måde for at øge gennemsigtigheden. Den rente, som en del af kunderne har valgt at give afkald på, opsamles i en pulje, som ved årets udgang fordeles til låntagere, der enten har gjort en særlig pionerindsats på deres felt, eller som har været igennem en økonomisk

vanskelig periode. I begge tilfælde er der som oftest tale om en stor arbejdsindsats fra låntagerinitiativets side, og i mange tilfælde på frivillig basis. Vi tager også hensyn til de indskydere, der gennem øremærkning af deres indlån har ytret ønske om, at et særligt område tilgodeses. For 2005 beløb denne renteafkaldspulje sig til 134.110 kr.

Helsekosten i Herning er et eksempel på et projekt der har haft glæde af renteafkaldspuljen.

Renteafkaldet for 2005 er fordelt som en direkte nedsættelse af udlånsrenten for

- en friskole
- en Rudolf Steinerskole
- et økologisk jordbrug
- et andelsejet økologisk jordbrug
- et eksperimenterende teater
- en børnehave
- et historisk værksted
- to små folkelige organisationer
- en lokal butik på foreningsbasis
- en selvejende institution, der driver vandrerhjem og borgerhus

Den enkelte modtager har fået nedsat sin udlånsrente helt eller delvist, og i absolutte tal har den enkelte modtaget støtte fra nogle få tusinde kroner op til 20.000 kr. Der er tale om både en finansiel støtte, som kan være vigtig, med i høj grad også om en anerkendelse og en opbakning, som giver opmuntring i forbindelse med en opbygningsfase, der kan opleves som et langt og sejt træk.

Den indlånsrente, der for den enkelte måske kun er nogle få hundrede kroner, kan på denne måde samles op til et beløb, der faktisk betyder noget for en række initiativer – om de realiseres og overlever.

Er du interesseret i at benytte dig af ordningen, så kontakt din Merkurafdeling.

Støttekonto

En anden måde at give afkald på, er at vælge en opsparingskonto, der udover en beskeden rente til indskyderen udløser et støttebidrag til en bestemt miljøorganisation eller humanitær organisation.

Det er i 2005 10 år siden den første støttekonto blev etableret. Det er glædeligt at kunne se, at der samlet set er udbetalt støttebidrag på næsten 2 mio. kr. i denne periode, sådan som det fremgår af tabellen nedenfor.

For den enkelte organisation er det en vigtig støtte, ikke mindst fordi de kan regne med den fra år til år – selv om beløbet kan svinge lidt. Heldigvis er der typisk en opadgående tendens i den årlige afregning af støttebidrag. Se nærmere om de enkelte organisationer på side 11.

Er du interesseret i at åbne en støttekonto så kontakt din Merkurafdeling.

Verdenshandelskontoen

Den tredje variant er at vælge en særlig kontoform – her Verdenshandelskontoen – og give afkald på den høje sikkerhed, der normalt er og skal være knyttet til en opsparingskonto i en bank. Med indskud på en Verdenshandelskonto tager man del i risikoen ved ydelse af kreditter til forfinansiering af en ordre fra en dansk importør til f.eks. et kooperativ af producenter i et udviklingsland. Handelen skal ske på fair trade-vilkår, dvs. den aftalte pris skal give mulighed for at producenterne kan udvikle deres lokalområde og forbedre deres levevilkår.

Pr. 31.12.2005 var der oprettet 54 Verdenshandelskonti med et samlet indestående på 733.000 kr.

Dette indestående har ved årsskiftet dannet baggrund for 2 kreditter: kooperativet Coatlahl, Honduras, har fået kredit til at oparbejde ordrer på FSC-certificerede produkter af regnskovstræ til COOP i Danmark og Bageriet Aurion har fået kredit til at forudbetale en leverance af økologisk dyrket Quinoa fra Bolivia.

Foto: Axel Søgaard

En container fyldt med Quinoa er nået frem fra Bolivia til bageriet Aurion i Nordjylland

I begge tilfælde er der tale om en indsats, der har stor betydning for de lokale producenter. Gennem den merpris, der opnås ved at handle på fair trade-vilkår, kan der finansieres lokal udvikling.

Læs mere om Verdenshandelskontoen på www.merkurbank.dk, vælg "vær fair"

Sammenfatning

I alle tre tilfælde er der tale om, at der økonomisk sker noget andet end det umiddelbart forventelige:

- i tilfældet med rentefald får et initiativ en hjælp til at blive virkeliggjort eller til at overleve, gennem at låneomkostninger reduceres eller helt bortfalder.
- i tilfældet med støttekontiene opsamles mange små beløb og bliver til et substantielt bidrag til en organisation, der er afhængig af frivillige donationer og som dermed kan sætte flere aktiviteter i gang.
- i tilfældet med Verdenshandelskontoen bliver viljen til at tage en vis risiko afgørende for, at en ellers vanskelig kreditgivning kan finde sted og give mulighed for, at et lokalsamfund kan udvikle sig.

I alle tre tilfælde er udgangspunktet, at et menneske, en indlåner, vil noget. Merkur er redskabet, der stiller værktøjet til rådighed, så denne vilje kan kanaliseres sammen med andre indskyderes vilje på en struktureret, gennemsigtig og troværdig måde.

Sådan kan man også skabe værdi!

Lars Pehrson F. 1958. Direktør i Merkur. Bestyrelsesmedlem i INAISE, en international sammenslutning af banker og finansielle institutioner, der arbejder ud fra såvel økonomiske, som miljømæssige, sociale og etiske kriterier.

Resultatet for de forskellige typer af støttekonti blev i 2005:

	Samlet bidrag 31.12.2005	Antal konti	Støttebidrag 1996-2005
WWF Verdensnaturfonden	153.128 kr.	659	1.016.548 kr.
Red Barnet	114.295 kr.	472	612.563 kr.
Organisationen for Vedvarende Energi	28.530 kr.	171	110.413 kr.
Mellemfolkeligt Samvirke	24.521 kr.	110	82.990 kr.
STS International Solidarity	18.644 kr.	45	47.637 kr.
Nepenthes	37.125 kr.	126	99.160 kr.
Støttebidrag i alt	376.243 kr.	1.583	1.969.311 kr.

Organisationerne i støttekontosamarbejdet

• WWF Verdensnaturfonden

- arbejder for at sikre verdens natur, som er livsgrundlaget for mennesker og dyr. Har i 2005 blandt andet arbejdet for at bevare skov på Borneo, bevare naturen i verdens vigtigste havområder, reduktion af CO2 udslip og generelt at sætte miljø og natur på dagsordenen.

• Red Barnet

- en af Danmarks største og mest kendte humanitære organisationer, der har fokus på børns vilkår, både i udviklingslandene og herhjemme.

• OVE, Organisationen for Vedvarende Energi

En græsrodsorganisation der gennem mange år har arbejdet for at fremme udnyttelse af den vedvarende energi.

• MS, Mellemfolkeligt Samvirke

De 24.521 kr. fra Merkur løber ind i Mellemfolkeligt Samvirke Solidaritetspulje, der støtter kampagner til fremme af demokrati og kamp mod fattigdom - f.eks. til forældreløse børn af ofre for AIDS i Zimbabwe og ofre fra oversvømmelser i Mozambique. Fra Solidaritetspuljen uddeles hvert år en MS-pris som i 2005 gik til to initiativer: et ungdomsnetværk på Balkan og en Pigefestival i København.

• STS International Solidarity

- arbejder med opbygning af et Ngo-center i Mogadishu; samler ind til Labour Relief Campaigns - jordskælvs ofre i Pakistan; kører konvojer med vand og fødevarer ud til tørkeramte områder i Somalia; har finansieret udgravning af en brønd til fiskerkollektivet Jasiira og er i gang med flere selvberende projekter, bl.a. indkøb af æsler til AIDSOM's kvindegruppe i Marka i Somalia, der bruger overskuddet til kamp mod AIDS og omskæring.

• Nepenthes

- har lavet en redningsaktion for den truede papegøjeart, de grønne araer. Danskerne kan bidrage til projektet, så bønder i Nicaragua planter alternative, indkomstgivende afgrøder som kakao i stedet for at fælde skoven. Det handler også om fuglearter, pattedyr, sjældne orkideer, krybdyr og svirrende insekter - kort sagt biodiversitet i guldklasse - når Nepenthes sammen med danskerne opkøber og bevarer regnskov i Ecuador. Begge projekter blev i 2005 drevet af et stort frivilligt engagement med arrangementer i Odense, KBH og Århus. 80.000 kr. indsamlet i Danmark blev i 2005 til 156 hektar ecuadoriansk regnskov reddet for eftertiden.

Nettverkskreditt som verktøy for verdiskaping

Nettverkskreditt er en alternativ låne – og nettverksordning rettet mot bl.a. kvinnelige bedriftsetablerere med behov for små lån fra kr 10.000 – kr 200.000, nettverk og opplæring.

av Unni Beate Sekkesæter

I nettverkskreditt er det deltakelse og tillit som fører til kredittverdighet, og sosial kapital bygges gradvis gjennom nettverket. Folk som ellers ikke hadde hatt muligheter til å skaffe finansiering til oppstart eller forbedret drift av småskala næringsvirksomhet, får gjennom ordningen en mulighet til å bruke egne ressurser og skape seg sin egen arbeidsplass.

Ordningen Nettverkskreditt bygger bl.a. på Grameen Banks filosofi om å fylle hullene som skapes i et markedsorientert banksystem, der du må ha penger for å få låne penger. Mange kvinner opplever å bli ekskludert fra det ordinære lånemarkedet grunnet strenge krav i forhold til fast inntekt/sikkerhet. I en slik situasjon har Nettverkskreditt BA i nært samarbeid med et lånefond i Stiftelsen Microinvest og i nært samarbeid med Cultura bank tatt mål av seg til å være en alternativ låneordning i Norge.

Nettverksgruppen "De Vilde"

Det er onsdag og nettverksgruppen "De Vilde" har nettopp avsluttet møtet hvor tre jenter med tæl har delt erfaringene sine fra opturer i bedriftene den siste måneden.

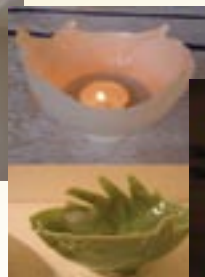
En av jentene, Alime Boyar, driver nettbutikk for brudekjoler og festkjoler og har også showroom på Stovner Senter i Oslo. Det har ikke vært en enkel prosess å nå så langt, men Alime som ikke gir seg så lett har holdt på i snart to år med egen nettbasert "brudesalong" før hun i november 2005 endelig nådde målet om eget showroom i tillegg til nettbutikken. "Kjolene bestiller jeg fra Tyrkia, og de er skreddersydd spesielt for hver enkelt. Derfor kan jeg tilby noe de færreste andre brudesalonger har. I tillegg er prisen omtrent som leieprisen i Norge" Og pågangen har ikke latt vente på seg – hun har allerede nok å gjøre og budsjettet holder og vel så det. Ideen fikk hun fordi brudekjoler er så billig i hennes tidligere hjemland og så dyrt her – samtidig er kvaliteten like god.

Hva har vært det vanskeligste i prosessen? "Alt er så dyrt! Og det er vanskelig å bli synlig. Å finne det rette lokalet tok også tid, men jeg mistet ikke motet, og oppmuntringen fra jentene i gruppa hjalp veldig! Jeg har klart starten med lånet på 50 000 fra gruppa, og jeg vet jeg kan låne mer når jeg trenger det for å utvide"
www.brudekjole.net/

En annen av jentene, Lill Isaksen, driver Gaia Design som absolutt har preg av kreativ tenkning og stå på mot. Lill Isaksen suste inn i leid keramikerverksted i Kirkeristen i Oslo allerede etter et par måneders drift. Veien var heller ikke lang til gallerier på Eidsvoll og i Drøbak. Men hvordan har

hun klart det? "Jeg har benyttet enhver anledning til å snakke med folk som kan åpne for nye muligheter og nye kontakter.

Dermed fant figurene mine veien til flere enn jeg turde håpe på da jeg startet. Jeg får brukt all min kreativitet og jeg er kjempefornøyd med å være egen sjef. Det siste nå er samarbeid med musikere for å synliggjøre mulighetene med keramiske instrumenter. Og hva har vært det vanskeligste for henne? Jo, nok en gang: Å bli synlig i markedet og å finne sitt publikum som er interessert i hennes ting. Nettverksgruppen kan på sikt hjelpe til med lån til etablering av eget verksted. Det er målet.
www.gaiadesign.no/

De andre i nettverksgruppen har ikke kommet i gang ennå, men det mangler ikke på ideer. Import av sko og klær for de kresne er noe av det som diskuteres på møtene. Jentene ser Norge som et bakvendtland for etablerere som vil noe med ideene sine – "systemet gjør det utrolig tøft å komme i gang og gjennomføre planene våre. I denne situasjonen har Nettverkskreditt BA og lånene fra Stiftelsen Microinvest hjulpet oss litt på vei. Resten må vi gjøre selv, men støtten fra gruppen er god å ha", og jentene har tro på prosjektene sine og vet at de vil lykkes.

Unni Beate Sekkesæter, daglig leder i Nettverkskreditt BA og Stiftelsen Microinvest, er i ferd med å avslutte sin doktorgrad ved Bradford University School of Management.

Mikrolån - nytt satsningsområde for Cultura Bank

av Lars Hektoen

Nå blir det enklere for små etablerere å få lån. Gjennom Cultura Banks avtale med det Europeiske Investeringsfondet kan små bedrifter få hjelp til å stille garanti for lån i Cultura.

Mikrolån, små lån med stor effekt

Små lån, gitt til folk som ikke eier noe og således ikke kan stille sikkerhet, har vist seg å være en meget god metode for å bekjempe fattigdom. I praksis har det vist seg at de fleste låntakere er tilliten verdig. Grameen Bank i Bangladesh som har holdt på siden 1978 har fått tilbake over 96% av de pengene som er lånt ut. Grameen bygger på noen enkle, men kraftfulle prinsipper som også viser seg å virke bra i Norge; samarbeid i grupper, opplæring og sparing som en forutsetning for å få adgang til å låne.

I 2003 var Cultura Bank medstifter av Microinvest, som yter små lån til etablerere som av en eller annen grunn ikke får lån i vanlige banker. Mange av låntakerne er innvandrere og de fleste er kvinner. Microinvest arbeider sammen med Nettverkskreditt BA som organiserer opplæring for grupper av etablerere.

Stiftelsen Microinvest har begrensede ressurser, og det ble derfor etablert et tettere samarbeid med banken for en trygg administrasjon av utlåne, med virkning fra 2005.

Ny garantiordning for mikrolån

Høsten 2005 søkte Cultura Bank sammen med Microinvest om å komme med i en garantiordning for mikrolån som administreres av det Europeiske Investeringsfondet (EIF), en del av den Europeiske Investeringsbanken med sete i

Luxemburg. Søknaden ble innvilget, og avtalen ble undertegnet i desember, med virkning fra 1. januar 2006. Garantien, som dekker 75 % av eventuelle tap på mikrolån, gjelder både for den del av lånene som gis gjennom Microinvest til deltakere i nettverksgruppene og de lån som gis direkte til bankens kunder.

I EU defineres et mikrolån som et lån til en bedrift med under 10 ansatte og et lånebeløp på maksimalt 25 000 Euro eller ca 200 000 kroner. Løpetiden for lånet skal minst være 18 måneder. Ofte er lånene under 100 000. Mange av Cultura Banks egne utlån faller inn under denne kategorien.

(Pengevirke behandlet temaet mikrofinans mer inngående i nr 1/2004.)

Garantikretser

av Christine Bakke

Gjennom en garantikrets kan mennesker samarbeide om å realisere prosjekter som ellers ofte ville hatt vanskelig for å få banklån.

Mange av Pengevirkes lesere vet at vi i Cultura Bank benytter oss av såkalte Garantikretser i forbindelse med lån. Dette gjør vi av flere årsaker. Vi har erfaring fra at garantikretsene er en styrke og en trygghet både for prosjektene og for banken.

En avgitt garanti betyr kort og godt at man har påtatt seg en forpliktelse til å tilbakebetale låntakers gjeld dersom låntaker ikke lykkes i dette. Alle garantistene får imidlertid bestemme sitt maksimale garantibeløp selv, dog maksimalt kr. 30 000,- pr. husstand.

Som en landsdekkende sparebank, arbeider vi med prosjekter innenfor mange felter, og med stor geografisk spredning. En gruppe mennesker som stiller seg bak et prosjekt som garantister sender derfor viktige signaler til banken om at det her er flere mennesker som har tro på prosjektet og som er villig til å løpe en personlig risiko for at prosjektet skal lykkes. Dette tillegges vekt nettopp fordi det er viktig for oss at prosjektene vi finansierer dekker reelle behov

og en krets av garantister sier noe om nettopp dette behovet.

Vårt grunnleggende syn er at det er mennesker som bærer prosjektene, det er menneskelige ressurser som må mobiliseres når ting ikke utvikler seg etter forutsetningene og det har vi også sett eksempler på at har skjedd og at menneskene i prosjektene og garantistene som står rundt sammen har klart å komme seg ut av en knipe.

Det er heldigvis sjelden vi må be garantistene om å betale, men hvis så skjer, forsøker vi å legge til rette for at garantisten skal kunne stå ved sitt ansvar. Noen garantister har satt til side penger og kan betale kontant dersom det blir

nødvendig, mens andre må få garantiansvaret omgjort til lån. Det er viktig at den enkelte garantist ikke garanterer for mer enn man tror man vil kunne klare å spare eller avdra. Fordelen med å sette til side penger med tanke på et garantiansvar, er at i det øyeblikket garantien opphører, har man da et oppspart beløp som man kan bruke til andre prosjekter.

Kafe med suksess

Ramp kafe er et eksempel på hvordan man kan realisere en god ide når man har lite penger, men mange gode venner

I 2003 startet 8 venner kafeen Ramp på Svartlamon i Trondheim. De hadde mye pågangsmot og stor tro på prosjektet, men ingen formell sikkerhet. Med hjelp av 50 kausjonister som hver garanterte for 5.000 kroner fikk de lån i Cultura Bank. Kafeybygget, som opprinnelig var et gammelt lager, ble satt i stand med frivillig innsats fra mange gode hjelpere. Og kafeen er blitt en stor suksess, i 2004 ble det kåret til årets utested i Trondheim. Kafeen serverer økologisk mat og er hovedsakelig innredet med møbler fra 50-tallet.

Fra Kafe Ramp

ISANDI

– utviklingshjelp som fungerer

Søppel blir til brukskunst i fargerik fairtrade. Plastposer, luntetråd, gamle bildekk og hermetikkboks-etiketter er blant råvarene til de rundt 20 afrikanske produsentene som leverer varer til norske Isandi. Hver 6. uke kommer en ny varelevering, og varene går unna på det norske markedet. Ikke fordi vi er så snille, men fordi varene er så attraktive.

Gründer Kjersti Lie Holtar startet Isandi konsept for litt over 6 år siden. Med bakgrunn som bistandsarbeider i Namibia var det et politisk prosjekt for henne å fremme handel på grasrotnivå med utgangspunkt i lokale ressurser. Hvis det var grytelapper kvinnene var flinke til å lage, så var det der hun skulle begynne – det var like viktig som "høyverdig bistand".

"Det kvinner i sør trenger er en jobb. Vi tar utgangspunkt i hva folk kan, og er i dialog med dem for å utvikle det videre. Hadde de laget datamaskiner, hadde vi solgt det", sier Kjersti.

Det startet med Penduka i Namibia, som lager broderte tekstiler.

Det har vært mange utfordringer underveis. Når folk sitter i et skur og skal sy en pute, så kan en ikke vente at de skal skjønne at det ikke er det samme om puten er 50 x 50 cm eller 48 x 52 cm. Kjersti

Rosa plastposegriser – gaven til den som har alt?

eller en av de andre fra Isandi er i Afrika og møter leverandørene ca. 4 ganger i året, og da benytter de anledningen til å avklare slike spørsmål ansikt til ansikt, og etter hvert er forventningene på begge sider blitt godt samkjørte.

Leverandørene er alt fra små familiebedrifter til kommersielle bedrifter. Flere av leverandørene er non-profitbedrifter som gir arbeidsplasser for hiv-smittede og handicappede.

Kjersti forteller at de er beinharde når det gjelder kvalitet. "Vi ønsker å være en motvekt til masseproduksjonen fra Kina. Jeg tror at folk gjerne vil ha noe som varer lenge. Vi vil bli oppfattet som seriøse, men ikke kjedelige. Vårt kjennetegn er kreativitet, materialer som utfordrer vante tanker – og mye humør.

Fair trade handler om noe mer enn å handle korrekte varer. "Vi er ikke bare konsumenter, men hele mennesker", sier Kjersti. Derfor vil vi også formidle kultur, blant annet ved at vi samler litteratur. Vi ønsker å forandre nordmenns syn på Afrika, vi tror på det gode menneske der og det gode menneske her. Vi betaler alltid leveransene på forhånd, og i alle de 6 årene vi har holdt på er det bare en gang vi har opplevd at en levering ikke har kommet som avtalt. Det viste seg at leverandøren hadde vært utsatt for en trafikkulykke og var blitt ranet for det han hadde i bilen."

Både høner og kylling har vært plastposer i sitt forrige liv.

Monkeybiz

I Isandis lokaler på Hoff Hovedgård i Oslo er det en utstilling av store perlefigurer, som forestiller skolebarn med ransel på ryggen. Disse er laget av Monkeybiz, et kunstprosjekt som sysselsetter mer enn 400 kvinner og noen få menn i township'ene rundt Cape Town. Og ventelisten er lang med personer som ønsker å delta. Monkeybiz deler ut gratis glassperler. Arbeidet er hjemmebasert, så kvinnene samtidig kan passe barn og familie. Hver fredag er det "bead market day" i en garasje i Cape Town, og da selger de sine produkter til Monkeybiz, som selger dem videre over hele verden. Hvert eneste objekt er unikt, dukker og dyr av alle slag.

Andre fine gjenbruksprodukter er flettede kurver av telefontråd, basert på tradisjonelle kurvflettingsteknikker. Telefontråden er også brukt til fantasifulle dyrefigurer.

Og helt nytt er at Isandi også selger leker av gjenbruksmaterialer fra "The African Toy Shop". Et røft helikopter vitner om fingerferdighet og ingeniørkunst. Dette er leker som både barn og voksne vil glede seg over.

What is one mans scrap is another mans future

Et fargerikt innslag er papirboller fra Wola Nani, en ikke kommersiell organisasjon som hjelper mennesker som er berørt av HIV/Aids

Musikk til arbeidet

Isandi ønsker å være mer enn bare en handelsbedrift, kultur er også et viktig element i samarbeidet med Afrika. Under World Music festival i oktober lanserte Isandi CD-en "Working music". Den er basert på opptak som musiker Olav Torget og komponist Ginge Anvik har gjort av mennesker som synger til arbeidet. Den er til å bli i godt humør av, og Kjersti setter stor pris på å kunne selge pro-

Boller laget i tradisjonelle fletteteknikker, med gjenbruk av telefontråd.

Broderte puter med motiver fra hverdagslivet. Mennesker og dyr i fargerik harmoni.

Dekoren på bollene er restprodukter fra trykkeriene.

Overskuddet går til å skape flere arbeidsplasser. Monkeybiz har utgitt en fargerik bok med informasjon om hiv/aids illustrert med perle-figurer, og inntektene fra denne er gått til å opprette en "wellness clinic" for hiv-smittede. Brukerne av denne klinikken får også lære perlearbeid, og de lager små "håpsengler", som er til salgs hos Isandi.

Gjenbruksmaterialer

Hvis jeg skulle kjøpe en gave til "en som har alt", ville jeg kanskje satset på den rosa plastposegrisen, som ble min favoritt blant alle de fine gjenbruks-gjenstandene. Du finner også plastposehøner og -kyllinger.

epidemien. Bollene er dekorert med matvare-etiketter, som er restprodukter fra trykkerier.

Resirkulert gummi er blitt til tøffe små maskoter, bokser og annet.

dukker som er blitt til under sang og musikk. CD-en kan kjøpes fra Isandi, eller bestilles fra "Kultur & spetakkel".

Jannike Østervold, ansatt i Cultura Bank siden 1998, der hun har ansvar for IT-området. Hun deltar også i Culturans informasjonsvirksomhet, blant annet gjennom arbeidet med Pengevirke. Hun er utdannet samfunnsøkonom fra Universitetet i Oslo, dessuten bankøkonom og har tidligere erfaring fra ledelse og forskning.

Isandi, Hoffsvæien 40 på Skøyen i Oslo.

www.isandi.no

www.monkeybiz.co.za

www.theafricantoyshop.co.za

Oplevelsesøkonomi

– et begreb som erhvervslivet venter sig meget af

Hvis man i et erhvervmæssigt perspektiv vil give et hurtigt overblik over de samfundstyper mennesket har gennemlevet i sin udviklingshistorie begynder det med jæger/samler-samfundet, der for ca. 7000 år siden blev afløst af agerbrugssamfundet eller landbrugssamfundet, der dominerede på kloden helt frem til det 20. århundrede. Da begyndte industrisamfundet at sætte dagsordenen for menneskets udvikling. I 1960'erne og –halvfjerdserne begyndte man at tale om servicesamfundet, som allerede ved årtusindskiftet var afløst af vidensamfundet – godt hjulpet på vej af digital teknologi. Mindre end 10 år senere taler man i politik og erhvervsliv om oplevelsessamfundet.

Der er i dag ikke meget tilbage af det oprindelige jæger-/samler-samfund, men en hel del af landbrugssamfundet, industrisamfundet, servicesamfundet og vidensamfundet. Når der i denne sammenhæng skiftes til et nyt begreb, en ny betegnelse på samfundet, er det for at udtrykke, hvor den nye, potentielle erhvervmæssige udvikling foregår.

Det var to amerikanske Harvard forskere Joseph Pine & James H. Gilmore der i 1999 satte ord på fænomenet, i deres bestsellerbog "Oplevelsesøkonomien – produkter og service er ikke længere tilstrækkeligt" og siden har oplevelsesøkonomien været "noget alle har talt med om". Ansvarlige politikere har rundhåndet delt penge ud til forskning og udvikling af begrebet. De ved nemlig at underholdning og kultur i dag er USA's største eksportområde, og at væksten i Storbritannien på samme område var 10 pct. årligt i 1997-2000.

Professor Jon Sundbo fra Roskilde Universitet definerer oplevelser i denne sammenhæng som "erhvervsaktiviteter, der kan findes i bestemte statistiske kategorier – underholdning, TV og medier, computerspil, kulturindustri, turisme, fritidsindustri m.v. Alligevel er det svært at afgrænse oplevelsesøkonomien, for mange af aktiviteterne har vi jo udført tidligere som noget vi gjorde i vores fritid. Nu er det noget, vi køber. Der sker altså en stigende commercialisering af oplevelsesaktiviteterne. Om de bliver bedre eller ringere af det, kan der være forskellige meninger om."

Én ting er dog sikkert – nemlig at der er store forventninger til indtjeningspotentialet fra "oplevelsesøkonomien". Både erhvervsliv og uddannelsesinstitutioner har haft travlt med at etablere "centre for oplevelsesøkonomi" (Aalborg Universitet, Copenhagen Business School, Rambøll Management o.a.). Senest har den danske regering med hjælp fra Globaliseringsrådet fremsat ikke mindre end 333 ideer til, hvordan danskerne skal agere i fremtiden for at fastholde en førerposition i den internationale konkurrence. Hovedpointen i forslaget er at satse på uddannelse, forskning og iværksætteri – og samtidig forberede befolkningen på livslang uddannelse, forandring og fornyelse.

Én af dem, der står midt i udfordringerne og skal rådgive unge under uddannelse, er Carina Starostka Villadsen, der er uddan-

nelseschef på Business Education College i Hellerup: "Snarere end at tale om oplevelsesøkonomi, bestående af særlige virksomhedstyper/produkter, må vi se det som et fænomen, der involverer alle dele af vores samfund. Alle virksomheder, organisationer og institutioner er en del af oplevelsesøkonomien – fødevarer-, møbel-, mode-, bilindustrien etc. Der gælder de samme betingelser her som andre steder, nemlig det at skabe oplevelser omkring produkter og services. Gode oplevelser skaber et engagement og en nærhed til kunden, som alle virksomheder uanset branche har brug for i et hyper-konkurrencemarked". Ifølge Carina Starostka Villadsen kommer fænomenet også til at ramme fremtidens banker: "Endnu er vi loyale overfor vores banker, men mon ikke snart turen kommer hertil mht. kundemobilitet? Hvis 99% af dine bankforretninger kan klares over internettet og kun 1% kræver et personligt møde i banken, skal oplevelsesrelationen mellem banken og bankkunden intensiveres. Ellers vil vi se illoyale bankkunder, der enten går efter bedst mulige tilbud eller den bedste oplevelse."

Hvad blev der af det sociale og miljømæssige engagement?

Sammenfattende kan oplevelsesøkonomien ses som en forlængelse af den traditionelle økonomitænkning tilpasset en ny globaliseret virkelighed med de muligheder moderne teknologi byder; et forsøg fra den vestlige økonomi på at skabe et forretningspotentiale til erstatning for den traditionelle vare- og serviceproduktion, som er overtaget af de asiatiske økonomier. En kortvarig og overfladisk fornyelse, som hurtigt vil blive optaget og overtaget af de samme ny-kapitalistiske økonomier.

De grundlæggende økonomiske udfordringer med 1) ubalance mellem ressourceudtag, affald og naturens bæreevne, 2) klimaændringer og 3) fattigdomsbekæmpelse og den herskende sociale uretfærdighed – dem er der ikke rørt ved i oplevelsesøkonomien.

Følelsesfabrikken

– når oplevelser bliver business. Af Lars Goldschmidt | Jacob Michael Lund | Henrik Dahl | Thomas Martinsen | Anna Porse Nielsen Børsens Forlag. 240 sider. Indbundet, pris 455 kr. ISBN: 8776640663

Ny bog sætter fokus på Danmarks potentialer og muligheder i oplevelsesøkonomien. At Danmark ikke længere kan leve af tradi-

tionel produktion er tydeligt for enhver. Gamle industrivirksomheder må dreje nøglen om eller flytte deres produktion til udlandet. De danske virksomheder skal mere end nogensinde satse på innovation, kreativitet og oplevelser frem for på fysiske varer, hvis de skal overleve. Og kravene til medarbejdernes kreativitet og evner til at lede kreative processer vokser dag for dag.

CULTURA BANK

Årsrapport 2005

CULTURA BANK
Et etisk alternativ

bryr
du deg
om hva banken
gjør
med pengene
dine?

Ny garantiordning for mikrolån

I løpet av 2005 har det skjedd mye innen området mikrokreditt / lån til små og mellomstore bedrifter. I februar overtok Cultura Bank administrasjonen av mikrokredittlån for stiftelsen Microinvest, der Cultura er medstifter. Disse lånene går hovedsakelig til flyktninger og innvandrere som etablerer egne arbeidsplasser i Norge, men det er også noen norske deltakere i nettverksgruppene.

Høsten 2005 søkte Cultura Bank sammen med Microinvest om å komme med i en garantiordning for mikrolån som administreres av det Europeiske Investeringsfondet (EIF), en del av den Europeiske Investeringsbanken med sete i Luxemburg. I desember ble det undertegnet en avtale som muliggjør ytterligere satsing på dette området. Garantien, som dekker 75 % av eventuelle tap på mikrolån, gjelder både for den del av lånene som gis gjennom Microinvest til deltakere i nettverksgruppene og de lån som gis direkte til Culturas kunder.

I EU defineres et mikrolån som et lån til en bedrift med under 10 ansatte og et lånebeløp på maksimalt 25 000 Euro eller ca 200 000 kroner. Løpetiden for lånet skal minst være 18 måneder.

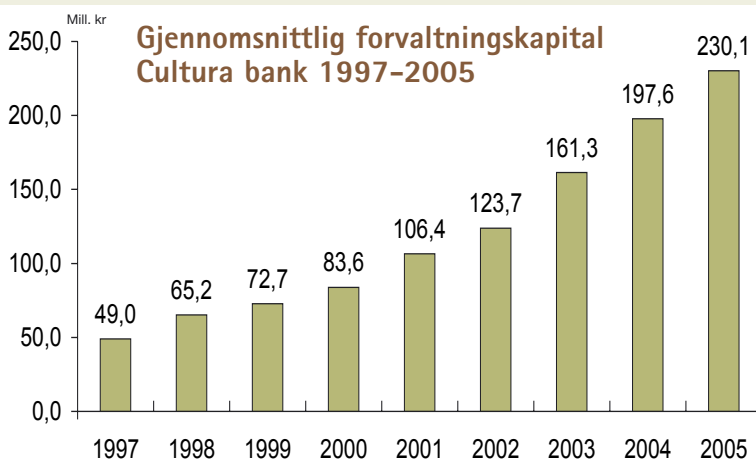
Cultura representerer en bankkultur preget av større nærhet mellom innskyttere og låntakere. Banken ble stiftet for at innskyttere og låntakere skulle få mulighet til å samarbeide om å styre penger mot viktige samfunnsoppgaver. Transparens er et viktig prinsipp for hele bankens drift. Når Cultura offentliggjør listen over utlånsprosjekter, er det et viktig element i å skape denne gjennomsiktigheten - innskytterne skal vite hva pengene deres blir brukt til.

Cultura Bank ser på penger som et verktøy til å påvirke samfunnsutviklingen, ikke som et mål i seg selv.

Fordeling på utlånsformål

	2005		2004		2003	
	1000 kr	%	1000 kr	%	1000 kr	%
Økologisk jordbruk	27 533	18,1	22 668	19,2	22 498	21,2
Miljøprosjekter	14 249	9,4	11 177	9,5	9 366	8,8
Annen forretningsvirksomhet	4 290	2,8	3 073	2,6	4 021	3,7
Økosamfunn og samtun	2 306	1,5	5 647	4,8	6 729	6,3
Økobygg	1 598	1,0	3 114	2,6	3 141	3,0
Pedagogisk virksomhet	23 791	15,6	22 999	19,5	21 430	20,2
Sosialterapi, omsorg	11 120	7,3	10 162	8,6	11 468	10,8
Medisin, terapi	2 917	1,9	1 875	1,6	1 893	1,8
Kulturell virksomhet	7 362	4,9	5 597	4,7	6 872	6,5
Øvrige allmenntnyttige prosjekter	12 072	7,9	7 644	6,5	372	0,3
Sum allmenntnyttige formål	107 238	70,4	93 956	79,6	87 790	82,6
Diverse andre lån	45 158	29,6	24 030	20,4	18 528	17,4
Sum utlån	152 396	100,0	117 986	100,0	106 318	100,0

Det er skilt mellom allmenntnyttige formål og andre utlån. Økningen av andre utlån i 2005 skyldes hovedsakelig at det er åpnet opp for å gi boliglån til kunder som benytter Cultura som hovedbankforbindelse.

Et utvalg av Culturas utlånsprosjekter i 2005

Banken har utlånsprosjekter i de fleste fylker. Økologisk jordbruk og skoler/barnehager er de største områdene, fulgt av miljøprosjekter. Av prosjektene som mottok lån og kreditter i 2005 kan vi nevne:

Økologi/miljø

- BildeleRingen BA og Trondheim Bilkollektiv BA, som driver samvirke om bilhold.
- Hurdalsjøen økologiske landsby
- Godt Brød Theresesgate AS, bakeverksted i Oslo, med utsalg av økologiske bakevarer.
- Kolonihagen Abonnement AS, distribusjon av økologiske dagligvarer i Osloområdet gjennom abonnementsordning.
- Lunsjboks AS, Oslo, økologisk lunsjservering og catering, bl.a. øko-mat til festivaler og andre større arrangementer
- Corona produkter, Ranheim, saft og syltetøy av økologiske råvarer.

Omsorg, terapi

- Jøssåsen landsby, Hommelvik. Bo og arbeidsfelleskap for psykisk utviklingshemmede.
- Furusetveien Fysioterapi, Oslo, legger vekt på å ivareta hele mennesket.
- Vasetvangen Helsetun AS, Vestre Slidre.
- Stiftelsen Oscarsgt. 12, Oslo, antroposofisk orientert legesenter

Skoler og barnehager

- Prosjektskolen AS, Oslo, kunstscole med vekt på nyere kunstformer og prosjekt som arbeidsform.
- Soleggen Fjellstue, Lom, Steinerskolenes leirskole.
- Haugtussa Steinerbarnehage, Ås.
- Sommerfuglen Steinerbarnehage, Ranheim.

Etablererne Katrine B. Engdahl og Jorunn C. Moen står bak Kolonihagen, som selger øko-mat gjennom en abonnementsordning.

Kultur

- Tidsskriftet Ildsjelen, tidsskrift med åndelig/spirituelt innhold.
- Teater Grimsborken DA, et turnerende kompani innenfor Den Kulturelle Skolesekken, med base i Oslo.
- Kuba Kultur AS, serverings- og kultursted, som holder til i et ombygget fyrhus.
- Galleri Gathe, kunstgalleri i Bergen med hovedvekt på kunstnere i etableringsfasen.

Det gamle fyrhuset på Kuba er satt i stand og har fått nytt liv med kafe og kultur-arrangementer.

Fra teater Grimsborkens forestilling "Terje Vigen". Foto: Jarle Nythingnes

Årsregnskap for Cultura Sparebank 2005

Resultatregnskap (i hele 1000)	Regnskap 31.12.05	Regnskap 31.12.04
Mottatte renteinntekter på innskudd i banker	1.818	1.481
Mottatte rente- og provisjonsinntekter på utlån til kunder . . .	6.864	5.779
Mottatte renteinntekter på obligasjoner	0	358
Betalte renter og kostnader på innskudd fra kunder	1.211	1.156
Netto rente og kredittprovisjonsinntekter	7.471	6.462
Provisjonsinntekter og inntekter på utførte banktjenester	3.271	2.799
Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester	1.347	1.467
Andre driftsinntekter	98	88
Sum andre driftsinntekter	2.022	1.420
Netto driftsinntekter	9.493	7.882
Lønn og generelle administrasjonskostnader	6.839	5.990
Avskrivninger på bankens eiendeler	1.224	1.026
Andre driftskostnader	861	983
Sum driftskostnader	8.924	7.999
Resultat for perioden før skatt og tap på utlån	569	-117
Tap og avsetninger til tap på utlån og garantier	277	100
Skatt på ordinært resultat	74	-72
Resultat for perioden	218	-145
Balanse (i hele 1000)	31.12.05	31.12.04
Kontanter og innskudd i andre banker	74.278	72.299
Utlån til kunder	151.586	117.453
Obligasjoner	0	0
Aksjer og andeler	1.633	1.633
Driftsmidler	5.590	5.067
Andre eiendeler	1.101	776
Sum: Eiendeler	234.188	197.228
Innskudd fra kunder	211.116	174.603
Diverse annen gjeld	1.463	1.199
Sum: Gjeld	212.579	175.802
Innskutt grunnfondsbeviskapital	20.158	20.193
Sparebankens fond	1.451	1.233
Sum: Egenkapital	21.609	21.426
Sum: Gjeld og Egenkapital	234.188	197.228
Garantiforpliktelser	6.950	616

Inntekter og kostnader

Cultura har ikke knyttet opp sine innskudd og utlån mot markedsrenten, da banken låner ut egne innskudd og ikke er avhengig av å hente inn penger i markedet. Derfor har banken kunnet holde en mye mer stabil rente enn markedet for øvrig. Markedsrenten påvirker imidlertid avkastningen på Culturas likviditetsreserve.

I 2005 har økt bruk av nettbank ført til at porto-, papir- og girobehandlingskostnader er blitt redusert, samtidig som volumvekst har gjort driftskostnadene lettere å bære. Økt markedsrente ga økt avkastning på Culturas likviditetsreserve. Etter et lite underskudd i 2004 er banken nå i en positiv utvikling driftsmessig og går i 2005 igjen med overskudd.

Det forventes at den positive utviklingen på kostnadssiden vil fortsette i 2006, med videreutvikling av system for elektronisk arkivering, og fortsatt økt nettbankbruk. Dermed kan papirforbruket reduseres ytterligere og arbeidstid frigjøres til andre oppgaver.

Innskudd, egenkapital og utlån

Cultura økte sin forvaltningskapital med 18,7% i 2005. Banken er fortsatt en av landets minste, men har årlig hatt en jevn og god vekst på mellom 15 og 25 prosent. Da Cultura startet sin virksomhet som bank 1. januar 1997 var forvaltningskapitalen 41 millioner kroner. I løpet av 9 års virksomhet er den mer enn femdoblet.

Det jeg hører, glemmer jeg

Det jeg ser, husker jeg

Det jeg gjør, forstår jeg

Confucius 451 f.Kr.

Cultura Sparebank

Postboks 6800 · St. Olavs plass · 0130 Oslo

Tlf. 22 99 51 99 · Fax 22 36 17 95 · www.cultura.no · cultura@cultura.no

CULTURA BANK

Et etisk alternativ

Max Havelaar fikk Culturaprisen 2005

Culturaprisen skal gå til en gruppe eller bedrift som har fremhevet seg på det økologiske og/eller det sosiale området. Max Havelaar har hatt stor gjennomslagskraft i sitt arbeid for å spre budskapet om rettferdig handel. De har gjort det mulig for vanlige forbrukere å bidra til forbedring av levekårene til fattige produsenter i utviklingsland gjennom hvilke produkter de velger å legge i handlekurven.

Prisen, som er på kr 10.000, er tidligere tildelt Utviklingsfondet, Stiftelsen Kolibri og Det økologiske hus.

Daglig leder Ragnhild Hammer mottok prisen på vegne av Max Havelaar. Banksjef Lars Hektoen sto for prisutdelingen.

Sparing som hjelper!

Støttekonto for Kvinner på Sri Lanka

Et samarbeid mellom Norges Kvinne- og familieforbund og Cultura Bank.

Cultura Bank gir et bidrag på 1,5% av gjennomsnittlig innestående på konto til arbeidet for de fattigste og mest utsatte kvinnene på Sri Lanka, som sitter innesperret på mentalinstitusjon og trenger hjelp til å få dekket sine mest grunnleggende behov. Kontoen gir for tiden 0,40% rente. Det er 12 gebyrfrie uttak pr. år.

Kontakt Cultura Bank for å åpne konto!
cultura@cultura.no
eller 22 99 51 99

Samarbeidspartnere

Fra tidligere år har Cultura et samarbeid med Redd Barna, WWF-Norge, Regnskogsfondet og Framtiden i våre hender (FIVH) om støttekonti, til inntekt for de respektive organisasjoners arbeid. I 2005 kunne Cultura ønske Kvinne- og familieforbundet velkommen som ny samarbeidspartner, med en støttekonto for Kvinner på Sri Lanka, der inntektene går til å hjelpe fattige og sårbare kvinner som er innesperret på mentalinstitusjon.

Bidrag til våre samarbeidspartnere

	Støttebeløp (kr)	Antall konti	Sum innestående pr. 31.12.05
Redd Barna	29 960	142	1 714 000
WWF-Norge	14 475	83	1 099 000
Regnskogsfondet	48 778	84	3 878 000
Framtiden i våre hender (FIVH)	3 805	7	337 000

De lave tallene for Framtiden i våre hender kommer av at dette er en ny kontoform, som ble opprettet høsten 2004.

Glimt fra hverdagen i Cultura Bank – 2005

Januar	36 nye brukskonti ble åpnet.
Februar	Cultura overtok administrasjonen av mikrokredittlånene til Microinvest.
Mars	Gjennomsnittlig forvaltningskapital for måneden passerte for første gang 220 millioner
April	55 nye kunder åpnet konto (ny rekord på en måned)
Mai	Cultura ga lån til to nye biler til BildeleRingen BA og Trondheim Bilkollektiv BA.
Juni	Ny nettbanksver og hovedserver ble satt i drift.
Juli	Selv i en stille feriemåned fikk Cultura 25 nye kunder.
August	Cultura ga lån til Galleri Gathe i Bergen.
September	Test av katastrofeberedskapsløsning hos IBM på Mastemyr
Oktober	Cultura ga lån til Hurdalsjøen Økologiske landsby
November	Culturaprisen 2005 ble tildelt Max Havelaar
Desember	Cultura undertegnet avtale med EIF (europaisk garantifond) om garantiordning for mikrokredittlån.

Culturans årsrapport for 2005 finnes på www.cultura.no.

Du kan også få den tilsendt ved å kontakte Cultura Bank på telefon 22 99 51 99 eller e-post cultura@cultura.no

Investoren

Om etiske nytårsovervejelser

Nytårsdag med stille, hvidlig tåge,
markens sne og himlens bløde kant
mødes lige bag min havelåge,
tegner verden nær og hjemmевandt.

Men bag de lokale horisonter,
hvorfra denne trygge verden går,
kæmper fattigdom og mastodonter,
kloden bliver mindre år for år.

Hvad vil dette nye år mon bringe?
Atter tid at give sig i kast,
se om min og andres bølgeringe
gynger skibe hjem med gavnlіg last.

Ikke fragt til overflod i hobe,
men til vækst i bæredygtighed
for vor hårdt betrængte lille globe,
til fordeling med retfærdighed.

Egennytten; råder den og handler?
Hvad med samarbejdet; dem og os?
Fællesnyttен; det, der sundt forvandler
smålighed og egoistisk trods.
Hvorfor spekulere i profitter?!
For at blive mere rig end rig?
Puge penge grisk og tvær og bitter?
Det er der vist ikke mening i!

Jeg vil hel're danne mål og mening,
mens jeg frit forvalter egen mønt,
ved at investere i forening
af de gode ting, som bli'r begyndt.
Ting, som er til gavn og hjælp og nytte
for de mange, for vor blå planet.
Jeg kan fremme ligeværdigt bytte,
uden at jeg bliver frelst asket.

Det er aften nu, og tågen letter,
sneen lyser over markens muld
en af disse klare vinternætter...,
månen sejler op, er næsten fuld.
Trofast vælger den sin kurs og bane,
kredser stødt om mennesker og jord,
lader gavmildt egen skønhed ane,
smiler ad mit iltre nytårsord,

Frank Colding,

Frank Colding (f. 1957). Uddannet cand. Scient. i fysik og historie 1990.
Visedigter og visesanger siden 1992. Udgivet en CD 1999. Arbejder på
at få en digtsamling udgivet.
fcl@oncable.dk - www.fyldepennen.dk

Hvordan skal økonomi og etikk komme i balanse?

Av Arne Øgaard

En god samfunnsutvikling krever at det økonomiske livet holdes i balanse av en bevisst etisk holdning. Problemet er imidlertid at økonomien har så stor fart og at den er så konkret, mens etikken lett blir hengende igjen som luftige talemåter.

Allerede Adam Smith var opptatt av denne problematikken. Det teoretiske grunnlaget for markedøkonomien fremla han i 1776 i boka "Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations". I en annen bok "The Theory of Moral Sentiments" gikk Smith inn på etikken betydning for en god samfunnsutvikling. På mange måter står disse bøkene i motsetning til hverandre, og Adam Smith fant ikke selv frem til hvordan man skulle oppnå en god balanse mellom etikk og næringsliv. I forhold til denne problematikken er det interessant å undersøke om det finnes mennesker hvor den etiske impulsen har vært like kraftfull og konkret som viljen til å drive næringsliv. I norsk historie er Hans Nielsen Hauge et slikt eksempel.

En Damaskusopplevelse

Hans Nielsen Hauge ble født på en gård utenfor Fredrikstad i Norge i 1773. Han leste de kristnes oppbyggelige bøker, men hadde ingen omfattende utdanning. Han var 25 år en vårdag da han pløyde åkeren hjemme på gården. Mens han sang en salme fikk han en sterk åndelig opplevelse som andre har sammenlignet med den Paulus fikk på veien til Damaskus. Om denne opplevelsen skriver han selv: At min Sjæl følte noget overnaturlig, guddommeligt og saligt, det mindes jeg til denne Dag saa klart, som det skulde være skeet for faa Dage siden, da det dog er 20 Aar forløben siden Guds Kjærlighed saa overvættets besøgte mig. Ingen kan heller fradisputere mig dette; thi jeg ved alt det gode i min Aand, som fulgte paa fra denne Stund, især den inderlige brændende Kjærlighed til Gud og min Næste".

Hauge hører i denne opplevelsen en indre stemme som pålegger ham å formane menneskene til å omvende seg. Han skal røre ved deres hjerter så de kan omvende seg fra mørket til lyset.

Først opplever Hauge denne oppgaven som umulig og han ber Gud om å frata ham denne tunge plikten og i stedet sende en biskop. Men Gud svarer: "Jeg har ofte brugt de Ringe i Verden til at utbrede mit Rige. Jeg skal give deg Kraft og Visdom".

Med visshet om at Gud ville styrke ham ga Hauge seg i kast med oppdraget. Han reiste i rundt i Norge og også noe i Danmark, og han kunne virkelig snakke slik at han berørte folks hjerter. Hauge skrev mange bøker og disse ble trykket i 200 000 eksemplarer i en befolkning som på den tiden bare var 900 000. Prestene var på denne tiden ofte engasjert i opplysningstidens ideer og var mer opptatt av få folk til å dyrke poteter enn av å pleie sitt kristenliv. Hauge var

også opptatt av ny kunnskap, men han stod i tillegg for en fornyelse av kristendommen. Han lot for eksempel kvinner lede og tale i sine menigheter. Dette ble ikke alltid like vel ansett av geistligheten. I følge datidens lover var det forbudt for legfolk å snakke offentlig om religiøse spørsmål, og denne loven førte til at Hauge måtte tilbringe 10 år i fengsel.

Broderlige bedrifter

Før Hauge ble sperret inne rakk han imidlertid å starte over 30 bedrifter. Han var praktisk anlagt, opptatt av nytenkning og hadde en særegen evne til å inspirere de riktige menneskene til de riktige oppgavene. Huges utgangspunkt for denne aktiviteten var hans forargelse over at noen få mennesker levde i overdådig luksus, mens et stort antall levde i ussel fattigdom. Huges mål var å få de fattige i arbeid, slik at de selv kunne forbedre sin levestandard og produsere de varene som manglet på markedet. "Hver burde efter sin Formue og sine Gaver hjelpe til Fabricker og Vækreer at opprette og drive, saa ledige hender faa Arbejde." Mange bønder hadde pengene sine liggende på kistebunnen. De sparte i påvente av dårlige tider, men Hauge inspirerte dem til å investere slik at det ble fart i næringslivet. I bedriftene tok han inn både handikappede, kvinner og ungdom. Ingen skulle være utestengt. På flere av stedene bodde og arbeidet menneskene sammen i et slags brødre-felleskap. Dette innbar for eksempel at en hver måtte få yte etter evne. " – ikke fordre for meget eller legge flere Byrder paa, end ens Medbroder formaar at bære". Hauge gjorde oppmerksom på at de som hadde vendt seg bort fra Gud ofte hadde lagt seg etter verdens goder og hadde vært drivkraftene i utviklingen av det økonomiske livet. Mens de som hadde hatt tiltro til Vårherre ofte hadde foraktet det nyttige. Av ulyst, dovenskap eller frykt hadde de holdt seg unna det verdslige fordi de var redde for å tape det himmelske. "Dermed har de verdsligsinnede blitt rike og har fått makt i verden, som ved sin ondskaps visdom har gjort de gode til sine treller og selv levd i overdåd, prakt og vellyst.

Hans Nielsen Hauge ville endre på dette og han hadde ingen frykt for praktisk arbeid og moderne vitenskap. Han var i ustanselig virksomhet. Han strikket mens han gikk fra sted til sted og tilegnet seg kunnskap om alt fra teglverk og kjøpmannskap til saltutvinning og boktrykking. I Danmark plukket han med seg flere ideer som kunne forbedre papirfremstillingen og disse tok han straks tilbake til

Norge. Når det gjaldt saltkoking, var han en slik kapasitet at han i en nødperiode ble sluppet ut av fengselet for å få i gang saltkokerier langs norskekysten.

Det var alltid samfunnets behov som inspirerte Hauge i hans virksomhet. Bedriftene skulle selvsagt bære seg, men han var aldri opptatt av egen vinning. Han var overbevist om at det å tjene på rene spekulasjoner ville "forderve Hiertet".

Leveregler

For å få til en god samfunnsutvikling anbefalte Hauge følgende leveregler:

- Vær tro og flittig af Eders Kræfter
- Vær ydmyke og kjerlige
- Jag efter det Høyeste mulig. Saa skal I erfare at Ulyksalighede aftager og Lyksaligheden tiltager.
- Indskrænk Forfengelighede, sky Overdaadighed, afkast Dovenskab og Magelighed.

Han påpekte at det var viktig å være nøysom uten å være gjerrig og at det gjaldt å unngå ærgjerrighet og egen nytte. Egoistene blir slik at jo mer de får jo mer vil de ha.

I stedet for at hver tjener seg selv må alle tjene Gud og sin neste. Vår oppgave er å være hverandres hjelpere. Hauge var opptatt av menneskets ansvar for å forvalte naturressursene og han tenkte også globalt: "Det ene landet skulle være det andet til hjelp".

Det kristne brorskapet var viktig i Hagues bedrifter, men det var viktig at også andre kunne komme dit og oppleve hvilke kvaliteter de pleiet. I brorskapene var de ikke tungsindige, de var opptatt av å ta vare på det gode humøret.

I dag kan vi beundre denne bondegutten som ble en stor fornyer både på religiøse området og i næringslivet. Men det viktigste er kanskje å innse at dersom etikk skal få like stor tyngde som økonomi så må etikken være knyttet til en inspirerende kraft, den må virkelig leve i hjertet. Det er ikke sikkert at vi oppnår en "inderlige brænnende Kjærlighed til Gud og vår Næste", men det er viktig at vi spør oss om hvordan vi kan utvikle vårt indre i en slik retning.

*Sitater og faktiske opplysninger i denne artikkelen er hentet fra Sigbjørn Ravnåsens bok *Ånd og hånd*, Luther Forlag 2002*

Arne Øgaard. Født 1952. Cand. mag. i realfag og ernæringsfysiolog. Tidligere leder i Forstandskapet, nå styremedlem i Cultura Sparebank.

Læserindlæg:

Hvor kommer motivationen til det sociale fra?

Et "forord" i Pengevirke gav inspiration til nogle tanker. I min sjæl dukkede det spørgsmål op: Hvorfor er det så svært for menneskene at leve sammen? Hvorfor bekriger vi hinanden? Er det fordi billedet vi bærer inden i os – om hvordan verden kunne se ud – ikke kommer længere end til vor egen forestilling? Er det fordi vi er så individuelle, at vi hver for sig forestiller os verden efter vort eget hoved?

At have et mål er jo ret let, når det udgår fra egoisme! Hvis vi betragter os selv, så foregår en del af vore tanker i vort hoved og vort hoved er en knoglehule godt afsondret fra omverdenen. Kraniet viser et skulpturelt udtryk for noget afsluttet indadtil afsnøret. Mennesket må bruge meget af sit liv til at overvinde denne afsondretthed fra omverdenen. I dette kranie bor menneskeånden. Den kan bo der på forskellig måde – enten i en stadig kamp mod dødskræfter (dette er et bevidsthedsarbejde) eller man kan være til stede i de "1000 tings rige" (materialismen). Da dalrer man rundt hele sit liv optaget af "de 1000 ting".

I forordet om "Musernes virke" (PV 4/2005) spørges, hvordan vi kan skabe et kreativt miljø? Betingelsen må jo være, at "de 1000 ting", bliver forvandlet til noget andet – så verden ikke kun er ting. Vort første spørgsmål må derfor blive: Alt det vi forarbejder til ting, hvor kommer det fra? Kan vi prøve at betragte det som jordens fysiske legeme, som vi har fået stillet til rådighed? Når jeg hæger om planter, der på en eller anden måde bærer frugt, hvor får jeg så motivationen fra? Jeg plejer og passer dem. Det kan jeg også gøre med dyr, alt levende overhovedet. Det er alt sammen noget, der er overladt mig i varetægt. Egentlig er det noget, der foregår i mit indre, men hvor kommer motivationen fra?

De fleste af os har ikke meget kendskab til vort eget sjæleliv – og det kan være en fordel at vide, hvordan man virker på sine omgivelser gennem sin "sjæl" og dermed måske overkomme den afsondretthed, vi som mennesker er født ind i. Jeg vil prøve at belyse en vej at gå, som kan åbne det indre øje for, hvad der sker i ens egen sjæl. Menneskesjælen har ligesom 3 kvaliteter: en fornemmelsessjæl, en forstandssjæl og en bevidsthedssjæl. Disse 3 sjæleled er højt differentierede og derved opstår delvis vor individualitet.

I "fornemmelsessjælen" arbejder vi lynende hurtigt, men dens grundighed er ikke imponerende. Med den oplever vi fx fjernsyn, film etc. Med "Forstandssjælen" tænker vi over tingene og ordner dem. Den er med til at forme vores materialistiske livsform. Den arbejder langsommere end "fornemmelsessjælen", er grundigere – men det er ikke givet, at det er en vej for tænkningen!

Så er der "bevidsthedssjælen", som er ganske anderledes. Alt hvad vi foretager os bliver her målt og vejret; sat i relation til tidligere erfaringer; sat i relation til hele verden. Den fæstner sig fast til hukommelsen; med den kan jeg opleve sandheden. Sandheden kan leve i "bevidsthedssjælen" i årevis inden den egentlige erkendelse; den venter bare på det øjeblik, hvor livets andre erkendelser kræver at blive samlet til et hele.

Det gode som jeg skulle gøre, gør jeg ikke. Det onde, som jeg ikke vil – det gør jeg!

*Bjørn Hald, Låsby.
Pensioneret biodynamisk
gartner og butiksindehaver*

De nordiske banker

Ekobankens utveckling

Vi kan glädja oss åt en stabil utveckling för Ekobanken. Genom möjligheten att göra en investering i förlagslån med avkastning har det blivit möjligt för flera att ansluta sig som ägare.

Medelbalansomslutningen ökade med 19% under 2005 och rörelseresultatet före skatt blev 346 tkr. Banken lyckades undvika kreditförluster även detta år. De långa förlagslånen har fortsatt förstärka kapitalbasen. Tack vare detta och goda säkerheter för lånen var kapitaltäckningsgraden vid årets slut 35%.

Utlåningen har ökat med drygt 13 miljoner kr eller 10 % under år 2005. Liksom under tidigare år har inga kreditförluster uppstått. Inga reserveringsbehov för kreditförluster förelåg vid årsskiftet.

Kontohavare i Ekobanken kan välja mellan olika riktningar och villkor. Under 2005 kompletterades villkoren med bunden inlåning på två respektive fem år med hög fast ränta.

Tjänster

Under flera år har vi arbetat intensivt för att öka kundernas tillgänglighet till bankens tjänster och dessa utvecklingsprojekt började bära frukt under 2005. En webbtjänst kunde lanseras i september och redan vid årets slut hade ca 400 kunder anslutit sig till den. I slutet av året började den nya girokopplingen för företag och organisationer tas i drift så att dessa nu får tillgång till såväl etisk förvaltning som en praktisk hantering med alla tjänster som PlusGiro och Bankgirot erbjuder - allt knutet till kontot i Ekobanken.

Nätverk för utveckling

Genom att delta i olika utvecklingsprojekt och nätverk ger Ekobanken sitt bidrag till samhällsutvecklingen.

I projektet Lokalekonomi.nu har banken ingått i en expertpanel och deltagit i flera olika delprojekt inom Västra Götalandspiloten för hållbar utveckling. Projektet har bland

Sophiaskolan - Österlens waldorfskola har fått en del av sin finansiering genom Ekobanken

annat producerat en film om lokal ekonomi och banksparande. För tredje året i rad har Lokalekonomidagarna arrangerats vid Växjö Universitet. En frukt av de gångna årens arbete är att begreppet lokalekonomi har förtydligats och att många fler människor och organisationer har fått en förståelse för sambandet mellan lokal utveckling och lokal ekonomi. Utveckling av lokala fonder är ett motiv som bearbetats och som kommer att konkretiseras ytterligare under 2006.

Mikrofinans och mikrokrediter är ett annat utvecklingsområde. Ekobanken ingår i ett mikrofinansnätverk med organisationer som arbetar med detta såväl inom Sverige som i utvecklingsländer.

Ekobanken är en så kallad mobiliserande aktör i arbetet med en modell för nätverkskrediter som kan passa för svenska förhållanden. Tillsammans med Stockholms läns utvecklingspartnerskap kring ekonomi, finansiering och kreditgivning till den sociala ekonomin har bland annat en kunskapsbank för människor som vill starta sociala verksamheter tagits fram. Den återfinns på www.slup.se.

Ekobanken i tall gjennom 5 år

(alle beløb i millioner svenske kroner)

	2001	2002	2003	2004	2005
Balans *	119,9	140,9	160,3	193,0	223,8
Inlåning **	94,7	113,4	120,8	155,6	180,7
Utlåning ***	79,2	95,8	126,3	131,7	144,8
Eget kapital	16,7	18,9	21,3	22,7	24,7
Intäkter #	4,2	5,1	5,7	6,2	6,6
Omkostnader	3,9	4,4	4,8	5,6	5,8
Resultat	0,211	0,293	0,369	0,185	0,301
Medlemmar	1832	2022	2209	2362	2420

* Summa tilgjengelige respektive summa skulder og eget kapital - ** Inlåning från allmänheten - *** Utlåning till medlemmar - # Räntenetto + övriga rörelsesinntäkter

en løvetannfnokk, er et godt bilde på hvordan en liten impuls, som blir kastet inn i verden, kan spre seg og slå rot og blomstre.

tap. At dette er viktig og nyttig ser en bl.a. ved at det ikke ble konstatert tap på utlån i 2005.

Cultura Bank ble stiftet for å medvirke ved finansieringen av samfunnstjenlige prosjekter og bevisstgjøre holdninger til penger og økonomi slik at kapital kan styres mot reelle behov og uløste oppgaver i samfunnet. Dette er minst like viktig i dag som da banken ble startet i 1997. Selv om forvaltningskapitalen er mer enn 5-doblet siden starten er Cultura Bank fortsatt en av Norges minste sparebanker. Men størrelsen er ikke til hinder for at Cultura kan ha stor påvirkningskraft gjennom å vise at det er mulig å drive en bank inspirert av den assosiative økonomiens tanker om samarbeid og transparens og med etiske retningslinjer for utlånsvirksomheten. Bankens logo,

God vekst

En jevn tilgang av nye kunder og en vekst i forvaltningskapitalen på 19% bekrefter at Cultura Bank har potensiale til videre vekst. Utlånsveksten var meget god, med hele 29%. Resultatet av årets drift ble på kr 218.000. Dette ble tilført bankens fond.

Styrking av utlånsvirksomheten

På personalsiden er antall årsverk økt fra 10 til 11. Dette er gjort for å styrke utlånsvirksomheten. Det er en bevisst prioritering at Cultura Bank bruker mer personalressurser på lånesaksbehandling enn de fleste andre banker. Saksbehandlingen skal sikre at bankens etiske profil blir ivaretatt. Mange av søknadene kommer fra små etablerere som trenger råd og veiledning. Enkelte prosjekter kan ha store garantikretser. Det legges stor vekt på å gjennomgå prosjektøkonomien i detalj for å minimere risikoen for

Rasjonell drift

Nettbanken, som ble lansert i 2004, har vært en stor suksess. Så godt som alle nye kunder ønsker nettbank, samtidig som mange gamle kunder tar den i bruk. I løpet av året har det skjedd store utskiftninger på maskinsiden, slik at Culturas datasentral nå er fullstendig oppgradert. Effektivisering av driften gjør at det er mulig å håndtere større mengder transaksjoner med samme bemanning.

Nye samarbeidspartnere

I desember 2005 etablerte Cultura en garantiavtale med det Europeiske Investeringsfondet (EIF), som gjelder etableringslån til næring på under ca. 200.000 kroner. Cultura Bank er den første norske banken som deltar i denne garantiordningen.

Cultura viderefører samarbeidet med ulike ideelle organisasjoner. Vi ønsker Kvinne- og familieforbundet velkommen som ny samarbeidspartner, med en støttekonto for Kvinner i Sør. Fra tidligere har Cultura samarbeid med WWF, Redd Barna, Framtiden i Våre Hender og Regnskogfondet.

Cultura i tall gjennom 5 år

(alle beløp i millioner norske kroner)

	2001	2002	2003	2004	2005
Balanse *	107,3	128,7	165,6	197,2	234,2
Innskudd **	94,7	111,7	148,1	174,6	211,1
Utlån ***	73,7	90,2	105,8	117,5	151,6
Egenkapital	11,8	15,8	16,1	21,4	21,6
Inntekter #	5,2	6,7	7,5	7,9	9,5
Kostnader ##	4,5	6,1	7,1	8,0	8,9
Resultat ###	0,4	0,3	0,2	-0,1	0,2
Antall kunder	1427	1699	1903	2210	2456

* Sum gjeld og egenkapital - ** Innskudd fra kunder - *** Sum Netto utlån og fordringer på kunder
Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter - ## Sum driftskostnader - ### Resultat etter skatt

Merkur Bank

2005 blev et år med mange begivenheder i Merkur. Vi har haft en tilfredsstillende kundetilgang til nu noget over 10.000 kunder og en vækst i indlån og forretningsomfang på omkring 20%.

At året også resulterede i det bedste resultat nogensinde, kan vi naturligvis kun glæde os over. Merkurs B-andele giver derfor stadig et stabilt og fornuftigt afkast til andelshaverne, samtidig med, at vi bevidst ikke ønsker at presse afkastkravet op.

I 2005 er det lykkedes at igangsætte en ny kontoform, Verdenshandelskonto, som sigter mod finansiering af fair trade ordrekreditter til producenter i udviklingslande. Dermed går et længe næret ønske, både fra Merkurs og fra mange kunders side, i opfyldelse. (se side 10)

Det fortsat lave renteniveau – trods den moderate rentestigning sidst på året – har fastholdt et vist fokus på ejendomsfinansiering.

Merkur har med basis i sit samarbejde med Totalkredit, DLR Kredit og LR Realkredit, der tilsammen dækker alle ejendoms-kategorier, haft et godt udgangspunkt for at finde de bedst mulige løsninger for kunderne. Det har påvirket Merkurs indtægter i positiv retning – men det hører også med, at vi bruger en del ressourcer på dette område, ikke mindst personalemæssigt.

Den kraftige vækst har ført til, at Merkurs solvensdækning har været faldende de sidste par år, men ligger stadig med bekvem afstand til lovens minimumskrav. Alligevel ønsker vi i 2006 at gøre en særlig indsats, for at øge andelskapitalen.

Personalemæssigt har vi udvidet antallet af medarbejdere, så vi nu har i alt 38 ansatte. Med indførelse af IP-telefoni og en cen-

tral omstillingsfunktion placeret i Aalborg har vi opnået en fleksibilitet, der har forbedret arbejdsvilkårene for kunderådgiverne – men som også gør, at mange kunder bliver ekspederet allerede ved omstillingen.

Merkur findes nu med kontorer centralt i Danmarks 4 største byer, Aalborg, Århus, Odense og København. Kontoret i Odense er endnu kun et mødekantor og sagsbehandlingen varetages af ansatte i København

Merkur i tal gennem 5 år

(alle beløb i millioner danske kroner)

	2001	2002	2003	2004	2005
Balanse	382,9	454,5	577,8	640,5	757,0
Indlån	290,0	338,2	425,7	475,9	577,4
Udlån	279,7	326,8	335,3	402,6	429,2
Egenkapital	44,2	53,9	71,7	82,3	95,3
Indtægter *	22,0	26,0	30,3	34,1	35,7
Omkostninger **	15,8	18,9	22,0	25,7	27,5
Resultat ***	2,5	2,7	1,9	3,1	5,3
Antal kunder	6.975	7.887	8.984	9.788	10.490
Afkast B-andele i %	6,00	5,64	6,89	5,08	6,29

* Netto rente- og gebyrindtægter - ** Omkostninger incl. løn og afskrivn. - *** Resultat efter skat

Institute for Social Banking – Training and Research

10 europæiske organisationer, der på forskellig vis arbejder med social, etisk og økologisk finansierings- og bankvirksomhed indgik i 2005 et samarbejde om et fælles uddannelses- og studieprogram.

Målgruppen for initiativet er nuværende og kommende ansatte i socialt, etisk orienterede banker, organisationer og finansinstitutioner, ansatte i traditionelle banker, der ønsker at oparbejde kendskab til emnet samt medarbejdere og interesserede i finansielle og organisatoriske udviklingsprojekter i 3.verdenslande.

Sommerskolen 2006

Første kursus er sommerskolen 2006, der foregår fra 21. til 30. juli i Academy Mont Cenis i Herne, Tyskland. Kurset er bygget op i en kombination mellem undervisning, deltagerbaserede workshops, erfaringsudveksling og kunstneriske aktiviteter. Underviserne vil være europæiske eksperter med dels teoretisk og dels praktisk erfaring indenfor socialt etisk orienterede finansvirksomheder.

Masteruddannelse i social bankvirksomhed

I september 2006 starter en treårig masteruddannelse med basis i Plymouth Universitetet, England i et samarbejde med det svejtsiske initiativ for praktik-baseret forskning (ipf).

De nordiske bankinitiativer, Merkur, Cultura og Ekobanken er med til at finansiere initiativet sammen med en række andre europæiske bankinitiativer og socialt orienterede finansieringsinstitutioner.

www.social-banking.org

NGO træf 2006

Merkur deltog i NGO træf 2006 i Vejle den 18. og 19. marts sammen med godt 250 NGO-repræsentanter for at skabe vidensdeling, erfaringsopsamling, dialog, kreativ udvikling og netværk med særligt fokus på at tage et temperatortjek på Danidas civilsamfundsstrategi fra 2000. Merkur bidrog med et indlæg om kredit til fair trade-producenter på rimelige vilkår med en

Fair Trade – et stærkt begreb i udvikling

En række organisationer, virksomheder og enkeltpersoner har med succes engageret sig i et mellemfolkeligt udviklingsarbejde under begrebet FairTrade.

Aurion yder aktiv ulandshjælp.

Bageriet Aurion har i foråret 2004 indgået et samarbejde med bondeorganisation Cedeinku i San Agustin i det sydvestlige Bolivia og en industriel partner "Andean Valley", som forarbejder økologisk dyrket quinoa i La Paz. Samarbejdet er kommet i stand via hjælpeorganisationen Caritas Danmark, som gennemfører et Danida-støttet landbrugsprojekt i dette oversete og fattige hjørne af Bolivia. De fattige bønder i området får med aftalen en fair pris for deres frø, og vi får til gengæld et velsmagende og optimalt næringsmiddel. www.aurion.dk

Fair Trade Danmark modtager 5 millioner til PR-projekt

Danida støtter Fair Trade Danmark med 5 millioner kroner fra 2005 til 2007 til et projekt, der skal øge danskernes kendskab til fair trade og øge salget af fair trade varer. Fair Trade Danmark er en sammenslutning af fair trade butikker og importører, som arbejder for at forbedre vilkårene for marginaliserede producenter i udviklingslandene gennem handel med deres varer og oplysning om deres vilkår. Organisationen, der i dag tæller 7 butikker blandt sine medlemmer, har sat sig som mål, at der ved projektets ophør i december 2007 skal være mindst 18 fair trade butikker i Danmark og projektleder Lone Froholdt er optimist: "Vi har allerede fået flere henvendelser fra enkeltpersoner eller grupper, der ønsker at starte en fair trade butik eller en shop in shop. Nu er det vores opgave, at støtte dem så godt vi kan. Projektbevillingen betyder, at vi har mulighed

for at give et betydeligt bidrag til nye butikker. Vi kan fx. finansiere kasseapparater, fair trade-skilte og dankortterminaler, markedsføringsmaterialer og tilbyde rådgivning i form af studiecirkler og seminarer. De samme muligheder, bare i mindre målestok, kan vi tilbyde personer eller foreninger, der ønsker at få en shop in shop eller at blive fair traders. Tiden er inde til fair trade. Flere og flere forbrugere ønsker ren besked om de varer de køber, og mange vælger at vise deres sociale ansvarlighed via de varer de lægger i indkøbskurven." www.fairtrade.dk

Tværsam Møn

Bæredygtig skovforvaltning i Honduras kombineret med fremstilling af havemøbler af FSC-certificeret regnskovstræ er med til at forbedre levevilkårene for 463 familier. I alt drejer det sig om 2800 personer, der gennem tre kooperativer, Coda, Tinky Dawan og Coatlahl og en aftale med Nepenthes indgår i et Danida-finansieret projekt ved navn "Bæredygtig skovforvaltning i Honduras". Småskovbrugerne uddannes til bæredygtig skovforvaltning af det areal som staten har stillet til deres rådighed. Tværsam Møn har etableret en import og videresalg af produkter fra disse kooperativer. "Selv om vi ikke har samme format som COOP, så tror vi, det gør en forskel, at der skabes mange lokale fair trade handelscentre rundt om i landet og at kendskabet både til produkterne og til ideen bliver udbredt.", siger Benny Rasmussen, der er én af initiativtagerne bag Tværsam Møn's fair trade import. Tværsam er en agenda 21 NGO på Møn.

www.multikulti.dk

efterfølgende drøftelse af, hvordan kendskabet til Merkurs konto for Bæredygtig Verdenshandel kan udbredes til flere danske indskydere, og hvordan danske NGO'ers lokalkendskab kan skabe kontakt til nye kreditprojekter i udviklingslande.

Der var stor interesse for Merkurs finansielle nyskabelse, og der blev knyttet vigtige kontakter til NGO-partnere under træffet. I den kommende

tid vil Merkur være repræsenteret i et fagligt NGO-netværk omkring kapacitetsudvikling med fokus på forøgelse af de fattiges indkomst, herunder udviklingen og implementeringen af nye finansielle instrumenter, og hvordan NGO'ernes rådgivningsarbejde kan integreres i de fattiges kommercielle aktiviteter.

Yderligere oplysninger: www.ngo-traef.dk eller Henrik Platz, Merkur.platz@merkurbank.dk

Nicanor Perlas' arbeid fortsetter

Av Terje Sparby

Mange kjenner allerede godt til Nicanor Perlas. I 2003 mottok han den alternative nobelprisen Right Livelihood Award, og har gjennom sin innsats hatt en betydelig innvirkning på samfunnsutviklingen på Filippinene. Han ledet demonstrasjoner som fikk stoppet utbyggingen av 12 atomkraftverk på en øygruppe som er utsatt for jordskjelv og vulkanutbrudd, og han arbeidet aktivt for å hindre at giftige plantevernmidler fra vesten ble dumpet på Filippinene. I 2001 var Perlas en av lederne for en fredelig massedemonstrasjon mot daværende president Estrada. Over en million mennesker deltok og kravet var at presidenten skulle bli avsatt – noe han ble. Estrada ble fengslet, anklaget for korrupsjon.

Noe annet Perlas har arbeidet mye for over en lengre tid er å vise sivilsamfunnets potensialer og å starte initiativer for dyptgripende endringer av de overordnede samfunnsstrukturene. Det er lett å finne seg selv på sidelinjen i den globale samfunnsutviklingen når man er en representant for noe som er definert verken som statlig eller som næringsvirksomhet. Det lett å tro at det egentlig bare er stater og multinasjonale selskaper som virkelig har ressursene som trengs for å få til store samfunnsforandringer verden over. Men det er flere ting som kan tyde på at dette tredje område av samfunnslivet – sivilsamfunnet – vil få en stadig viktigere rolle.

For snart to år siden var Perlas en sentral bidragsyter ved et ungdomsstevne i Fyresdal.

Like etter samlet han flere enn hundre tilhørere ved et offentlig foredrag i Oslo. Han reiser jevnlig rundt i verden og holder foredrag og seminarer.

I hjemprovinsen Iloilo på Filippinene har Perlas startet et mikrokredittprogram. Dette programmet gir fattige mennesker muligheten til å starte en virksomhet som gir inntekt, og hjelper dem dermed opp av den dypeste fattigdommen. For å få en mikrokreditt må man først vise at man er istand til å spare, og man må ha en god forretningsidé. Programmet brer om seg som ild i tørt gress, og har allerede hjulpet tusener av mennesker. På Iloilo har Nicanor Perlas i den senere tiden også arbeidet med et annet spennende prosjekt, nemlig "Waldorf for the poor". Det har vært en negativ trend når det gjelder utdanning på Filippinene, og gjennom "Waldorf for the poor"-prosjektet skal foreldre kunne ta initiativ til å forandre situasjonen. Det finnes allerede flere steinerskoler på Filippinene, og pedagogikken blir svært godt mottatt. Idéen er at fattige kan investere penger som er oppspart gjennom mikrokredittprogrammet i en skole, og dermed kan de også delta i en utbedring av det kulturelle området i tillegg til det økonomiske. De fattige skal ikke måtte betale mer for skolegang enn de må gjennom den offentlige skole (som heller ikke er gratis). Et opplæringsprogram for steinerskolelærere har alt startet, og den første enkle men vakre lille steinerskolen er bygget.

For tiden er Nicanor Perlas likevel mest

involvert i den alvorlige politiske situasjonen i landet. Den nåværende presidenten Gloria Macapagal Arroyo har blitt avslørt i valgfusk. Antageligvis ville hun ikke ha vunnet uten å ha fusket. Opposisjonen har reist krav om rikstiltale og store deler av befolkningen krever at hun går av som president. Perlas har stått i spissen også for denne bevegelsen, men har møtt mye motstand. Ikke bare er befolkningen splittet når det gjelder denne saken, men Arroyo har gjort det klart at hun vil innføre en unntakstilstand hvis det blir satt i gang en lignende bevegelse som den som avsatte Estrada. Det skjer omfattende brudd på menneskerettighetene i landet, og frykt er igjen iferd med å spre seg. Nicanor reiser for tiden ikke utenlands, siden det er en fare for at han ikke slippe inn igjen hvis det blir unntakstilstand. For de som vil sette seg nærmere inn i dette og følge med på utviklingen driver Perlas et informasjonsarbeid gjennom nettstedet www.truthforce.info

Da det er begrensede midler til rådighet for prosjektene forsøker Perlas å mobilisere støtte fra utlandet.

De som ønsker å støtte Perlas og hans virksomhet er velkommen til å gjøre dette via konto 1254 05 10316. Du kan også gjerne ta kontakt med Nicanor Perlas Støttefond v/ Regine Andersen: regine.andersen@chello.no

Foredrag med Nicanor Perlas

Nicanor Perlas kommer til Norge i slutten av mai dette året. Han vil holde et offentlig foredrag om sitt arbeid på Filippinene den siste tiden.

Foredraget finner sted
onsdag 31. mai, kl. 19.00.

på Berle,
Professor Dahls gate 30, Oslo.

Foto: Christian Egge

Terje Sparby: Født 1979, utdannet cand. philol. med hovedfag i filosofi. Er medarbeider i Dialogos – Ressursenter for sivile initiativer.

www.truthforce.info – et nettsted hvor Perlas er redaktør. Her finnes det artikler og kommentarer om situasjonen på Filippinene.

www.globenet3.org – et nettsted Globenet 3 som er et globalt nettverk for tregrening. Perlas er en sentral skikkelse i dette nettverket.

AktuelleBøger

På vej mod nye globale strategier

Offentlige goder og menneskerettigheder. Erik André Andersen, Birgit Lindsnæs & Stig Ree (red.) Jurist- og Økonomforbundets Forlag

2005. 512 sider. 395 kr. ISBN 87-574-1181-6

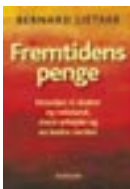
Offentlige goder giver samfundsmæssige gevinster i nationaløkonomien. Offentlige goder og menneskerettigheder opstilles i bogen som to fænomener, der støtter hinanden og undersøges her i globalt perspektiv i forhold til problemkomplekser som regionalt samarbejde, fred og sikkerhed, folkeretten, god regeringsførelse, korruptionsbekæmpelse, adgang til viden, forskning, uddannelse, sundhedssystem, vandforsyning, det internationale handelssystem og private virksomheders globale ansvar.

Bogen er aktuell i forhold til Velfærdskommissionens anbefalinger til nutidens politikere om fremtidens indretning af samfundet.

Kaitalen.com

Myten om det postindustrielle paradys. Af Mikael Nyber. Tiderne Skifter 2006. 504 sider. 298 kr. ISBN 8779731201

En analyse og kritik af globaliseringen og dens indvirkning på de skandinaviske samfund. Industrialiseringen er ikke afløst af et service- og informationssamfund, men intensiveret og omfatter nye dele af økonomien. Serviceydelser industrialiseres og i computerstyrede virksomheder sidder operatører på rad og række som i Henry Fords fabrikker – mens svimlende former samles i samfundets top.

Fremtidens penge

Hvordan vi skaber ny velstand, mere arbejde og en bedre verden. Bernard Lietaer. Borgen 2002. ISBN 87-21-01740-9. Udsolgt fra forlaget.

En analyse af pengesystemets indflydelse på kulturelle, økonomiske, politiske og sociale vilkår i samfundet – og en analyse af selve pengesystemet, dets sårbarhed og manglende evne som hensigtsmæssigt redskab til løsnung af aktuelle globale udfordring: aldriingsproblemet i den vestlige verden; den ny tids produktion-

småde med jobløs vækst og konsekvenserne ved manglen på meningsfuldt arbejde; klimaforandringer og truslen mod biologisk mangfoldighed.

Hvordan bygger vi bro mellem kortsigtede finansielle interesse og langsigtet bæredygtighed? Forfatteren peger på en række muligheder for en mere miljøvenlig og samtidig mindre konfliktfyldt samfundøkonomi

Transforming people and organizations

The Seven Steps of Spiritual Development. Margarete van den Brink. Temple Lodge 2004. ISBN 1 902636 50 3

Både mennesker og virksomheder befinder sig i en kontinuerlig proces af forandring, forvandling og vækst. Forfatteren fremhæver en række fællestræk ved disse udviklingsprocesser og som hun grupperer og beskriver i 7 stadier eller trin. Bogen består af tre hovedafsnit: det individuelle menneskes udviklingsprocesser igennem livet; sociale relationers forvandling over tid; virksomheders organisatoriske udviklingstræk. Forfatteren har tydeligvis både livserfaring og faglig erfaring som grundlag for sine fremstillinger. Dertil kommer at begreber og sprog er hverdagslige, genkendelige og det gør bogen letforståelig og dermed letanvendelig.

Økonomi, natur og kultur

Stig Ingebrigtsen og Ove D. Jakobsen. Abstrakt forlag 2004. ISBN 82-7935-101-9

De etablerede og i praktisk politik anvendte økonomiteorier giver ikke svar på aktuelle økonomiske, økologiske og kulturelle udfordringer, som det globale samfund står overfor. Med udgangspunkt i de forskningstraditioner, der de seneste år er opstået indenfor økologisk økonomi, miljøledelse og virksomheders samfundsansvar lancerer forfatterne ideer til en "kredsløbsøkonomi", som på væsentlige punkter bryder med hidtidige økonomiske normer: dels ændres fokus fra et lineært økonomibegreb til cirkulære værdikæder; konkurrence erstattes med samarbejde som bærende princip for samhandel; ensidige lønsomhedsmål udvides

til flerdimensionelle værdimål og endelig må økonomien bygge på et samfundsmæssigt helhedsorienteret perspektiv.

Filosofi i terrorens tid

Samtaler med Giovanna Borradori. Jürgen Habermas og Jacques Derrida. Informations Forlag 2005. 208 sider. 248 kr.

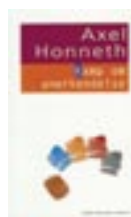
I månederne efter 11. september 2001 taler den

amerikanske filosof Giovanna Borradori med to af Europa's mest betydende filosoffer Jürgen Habermas og Jacques Derrida om baggrunden for angrebene på World Trade Center og Pentagon og om hvad filosofien kan bidrage med for at afdække de samfundsmæssige processer der har betinget terroren. Bogen præsenterer nuancerede og overraskende refleksioner over terrorismens oprindelse, den vestlige kulturs grundlag, demokratets fremtid og filosofiens mulighed for at bidrage til en mere retfærdig verdensorden.

Mennesket, makten og markedet

Rudolf Steiners sociale ideer i møde med globaliseringen. Peter Normann Waage. Pax Forlag, Oslo 2002. ISBN 82-530-2445-2. 250 sider.

Kamp om anerkendelse

Axel Honneth. Hans Reitzel Forlag 2006. 244 sider. 298 kr. ISBN: 87-412-0195-7

En af Tysklands nuværende store sociologer og arvtager af den såkaldte Frankfurterskole (Adorno, Horkheimer, Marcuse og Habermas) har i sine hovedværker sat fokus på begrebet "anerkendelse". Samfundskritikken har ifølge ham været for snævert fokuseret på rettigheder: Følelser af at være overflødige, at mangle anerkendelse, depression, stress og forskellige former for spiseforstyrrelser. Det opleves som individuelle problemer og utilstrækkeligheder, men tegner et socialt mønster...Det kræver grundige beskrivelser af folks fornemmelser af at være utilpasset og af ubehag i forhold til udviklingen i deres samfund." Honneth analyserer menneskets muligheder for at realisere

egne evner og færdigheder, dvs. den enkeltes mulighed for at opnå identitet. I denne proces spiller selvtilid, selvspekt og selvværd en helt central rolle.

Rare Albion

The Further Adventures of the Wizard from Oz
A Monetary Allegory
Christopher Houghton Budd
ISBN 0-948229-17-9 New Economy Publications 2005

Det er noe så sjeldent som en bok om økonomi i allegoriform. Hvis noen har lurt på hva som skjedde med trollmannen fra Oz, får de svaret her. Han reiser til "Rare Albion", en øy som er hovedstaden i Columbias forente stater, et verdensomfattende samfunn, der menneskene driver forretningsvirksomhet i menneskehetens navn, heller enn i markedets. Her speiles vår tids hendelser, fra pengepolitikk til pensjonsfond, fra kapitalisme til anti-globaliseringsgrupper. Det hele veves sammen i en allegorisk fortelling om et fantasiland hvor alt som beskrives tar utgangspunkt i faktiske hendelser. Forfatteren Christopher Houghton Budd har en doktorgrad i bank og finans og er en mye brukt foredragsholder. Budd skal holde et kurs i assosiativ økonomi i Oslo sommeren 2006 – se egen omtale av dette.

A Human Response to Globalisation

Discovering Associative Economics
Marc Desaulles
ISBN 0-948229-04-7

Forfatteren ser alvorlige mangler med vår tids fokusering på fri konkurranse-modellen, der alle bare tenker på seg selv. Menneskesynet som hersker i økonomien utelater de viktigste delene av menneskenaturen. Økonomisk teori må revideres og menneskebildet oppdateres for at teoriene skal ha gyldighet.

Når man blir oppmerksom på andres problemer fører det til et ønske om samarbeid, aktørene føler sterkere ansvar for resten av verden. Utfordringen er å øke den felles bevissthet, så vi ser at det økonomiske liv i fremtiden er et anliggende for hele menneskeheten.

Forfatteren har bred erfaring fra forretningslivet, han har vært med på å starte opp en rekke forskjellige virksomheter, og har fått anledning

til å prøve ut sine ideer i praksis. Han er inspirert av Rudolf Steiners økonomiske teorier. Desaulles har sammen med Christopher Houghton Budd vært med på å utvikle et kvalitetsgarantimerke for bedrifter som driver etter den assosiative økonomiens prinsipper.

The Soul of Money

Transforming your relationship with money and life. Lynne Twist. W.W.Norton&Company 2003. 305 sider. ISBN 0-393-05097-1

Hvordan er det like vi har det med penge? Hvordan forholder vi os til penge set i forhold til vores basale menneskelige værdier og livssyn? I nutidens forbrugs-samfund måler vi succes og selvværd efter pengenes målestok.

Rik som fanten

Noras Ark, Oslo 2005
ISBN 82-7979-032-2
Christine Schetlein og Aud Dalsegg har skrevet en bok om hvordan man skal leve godt med lite penger.

Dels oppfordrer den til å gjennomtenke sitt forhold til penger, til å nyte livet og redusere stresset og ta imot økonomiske utfordringer på kreative måter, dels har den en mengde praktiske, konkrete forslag innenfor områdene bolig, fritid og ferie, mat og klær. Et kapittel tar for seg sparing og forsikring. Hvert kapittel inneholder henvisning til nyttige nettsteder, så det vil være en stor fordel å ha tilgang til internett for å få fullt utbytte av alle gode tips. Internettadresser er informasjon som relativt raskt blir foreldet, men det oppgis at alle nettstedene fungerte pr. september 2005.

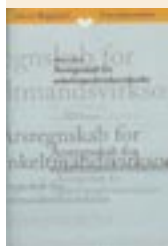
Jeg blir sittende igjen med et lite spørsmål om hva det underliggende budskapet egentlig er – jeg hadde et håp om at den skulle være et innlegg i samfunnsdebatten, om det å legge mindre vekt på materielt forbruk og heller måle sin rikdom i andre verdier. Dette aspektet er absolutt med, men mye handler også om hvordan man skal skaffe seg mest mulig for minst mulig, altså fortsatt et fokus på materielt forbruk, som for eksempel hvordan man skal skaffe seg de billigste flybillettene til sydenturen.

Franciskaner-serien

– kommer til å omfatte 12 håndbøker for iværksættere og små virksomheter. Her er de to første bind.

Iværksætterord

er en kort oversikt og gjennomgang af begreber, som iværksætteren står midt: ansatte, bogføring, budgetter forsikringsordninger løn, netværk salg, selvangivelse, årsregnskab.....o.m.a.
49 kr. (incl. forsendelse og moms)

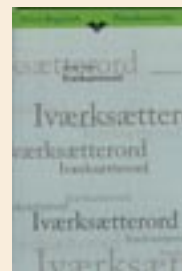
Årsregnskab for enkeltmandsvirksomheder

er en kort basisvejledning i hvordan iværksætteren kommer i gang med virksomhedens årsregnskab, hvilke områder, der kræver særlig opmærksomhed og hvilke typiske fejl, der begås. 76 kr. (incl. forsendelse og moms).

Begge bøger samtidig: 100 kr. (incl. forsendelse og moms)

Anette Sand, Kbh. F. 1963 – er forfatter og initiativtager til Franciskaner-serien. Hun er også ejer og leder af Inloco Regnskab på Gråbrødretorv, hvorfra hun rådgiver og underviser iværksættere.
<http://inloco.dk>, anette@inloco.dk
<http://franciskaner.dk>, info@franciskaner.dk

Franciskanermunkene – Gråbrødrene – kom til Danmark i middelalderen med alternative holdninger og nye teknologier. De satte spørgsmålstejn ved det eksisterende system og deltog aktivt i samfundslivet. Alle selvstændige har i dag glæde af det dobbelte bogholderi, som er et ældgammelt registreringssystem, som første gang blev beskrevet i skrift af en franciskanermunk.

Et levetfelleskap på tvers av generasjonene

Vi er en liten gruppe mennesker i ferd med å planlegge et "levetfelleskap". I Fyresdal, nærmere bestemt Foldsæ. Her vil vi bygge våre egne boliger på en grunn som blir fristilt, hvor det er plass til rundt 20 boenheter.

Vi blir naboer til steinerskolen, som ligger vakkert til med utsikt over Skredvatnet og byr på videregående skole, mastergradstudium innen pedagogikk og store og små konferanser - også internasjonale. Dessuten økologisk/biodynamisk gårdsdrift og gartneri og en nystartet antroposofisk gruppe. Store skogsområder med fiske og jaktrettigheter, ren luft og naturlig rent vann og stillhet.

I Fyresdal finner du hollendere, tyskere, belgiere, telemarkinger med flere i skjønn forening, alle er velkomne. Her er små kafeer med internasjonal standard, kaffe latte, kaker med kontinental smak og finish, her er flyplass og hotell. En deilig liten Stallkafé, ridesenter, campinghytter, kurser innen kunst, håndverk og meditasjon bare et steinkast fra Foldsæ. Tilbudene er mange - fra konserter til tsjestsjensk festkveld og karneval, i et aktivt inkluderende bygdemiljø hvor det er fokus på menneskets trivsel og kultur. Her i denne bygda har vi planer om et fellesskap i frihet, hvor vi som ønsker å være med og bygge opp dette levetfelleskapet, vil gi det form og innhold.

Ønsker du å være med eller har spørsmål om bygda og levetfelleskapet kan du ta kontakt med Bjørg Aaby, tlf: 95751102 eller e-post: bj-aaby@online.no.

Bjørg, pensjonert steinerskolelærer, med i Globenet 3 (tregreningsarbeid),

Liv Johanna, student på Environmental/miljø-natur linjen, trebarnsmor og med bakgrunn som billedkunstner, naturlig terapeutisk og pedagogisk arbeid

Bente, med bakgrunn fra næringslivet.

Lærere søges til ny skole

Rudolf Steiner-skole
på Blangstedgård i Odense nyetableres
august 2006 med 1. klasse og børnehaveklasse

Vi søger kontakt med lærere med interesse og forudsætninger for at grundlægge en ny skole. Der forudsættes indgående kendskab til Rudolf Steiner-pædagogik

Henvendelse til

Mikas Grage
Rudolf Steiner Skole- og Børnehaveforeningen Blangstedgård
Blangstedgårds Allé 100, 5220 Odense SØ
Tlf. 66 15 47 62 - blg@c.dk

www.blangstedgaardskolen.dk
www.kastanjen.dk

Rudolf Steiner Skolen i Vordingborg

Klasselærere søges

til kommende 1. og 6. klasse fra 1. august 2006

Vi ønske nye kolleger som er hjemme i steinerpædagogikken eller har undervisnings erfaring og er parat til sideløbende at uddanne sig som steinerlærer. Uddannelsesstipendium gives.

Rudolf Steiner Skolen i Vordingborg er 31 gammel og har ca. 250 elever fra børnehaveklasse til 10. klasse. Som nabo har skolen en vuggestue og en børnehavestue der også drives efter steinerpædagogikkens principper.

Ansøgningsfrist 20. april 2006.

Ansættelse sker i henhold til overenskomst mellem Finansministeriet og LC.

Hvis du har spørgsmål eller vil besøge skolen så kontakt

Anette Bjerregaard tlf. 55 99 60 24
eller Bettina Eriksen tlf. 55 76 76 78.

Rudolf Steiner Skolen

Orevej 2, 4760 Vordingborg, tlf. 55 37 43 49
www.steinerskolen.dk

Spørg om energi

www.energitjenesten.dk
tlf. 70 333 777

- Energitjenesten informerer og vejleder forbrugere om energi og energibesparelser. Uvildigt og ganske gratis. Du kan spørge om hvad som helst, der har med energi at gøre - om tilskudsordninger, strømforbrug, isolering, stand-by, solvarme, naturgas osv.
- Gennem diplomordningen: Grønt Diplom, støtter og vejleder Energitjenesten butikker, institutioner og mindre virksomheder i at minimere energiforbruget.
- Energitjenesten arrangerer aktiviteter og stiller viden og materialer til rådighed for lærere og elever i undervisningen om miljø, energi og energibesparelser.
- Energitjenesten samarbejder med en række små og mellemstore håndværksvirksomheder om salg og installation af energirigtige løsninger.

Energitjenesten er finansieret af Energisparepuljen som administreres af Dansk Energi - net. Bag Energitjenesten står Organisationen for Vedvarende Energi (OVE) og Samvirkende Energi- og Miljøkontorer (SEK).

ØNSKER DU DEG «Økologiske» internettsider?

LiliO Design gir dig en komplet tilstedeværelse på Internettet - design, webhotell og domene - med fokus på de menneskelige siderne.

Vi samarbejder med dig for at præsentere kernefilosofien i din organisation på net.

Vi verdsetter et nært forhold til dig som kunde, og er stolte af vår fokus på etisk og bærekraftig næringsliv.

Vi kan tilbyde dig alt fra små og enkle til store og avanserte netsteder til hyggelige priser.

Kontakt oss for et uforpliktende tilbud nå!

Tlf.: (+47) 473 28 734
info@lilio.com
www.lilio.com

«Jeg er mer enn fornøyd!»

- Tormod Bjørnstad, Nivåmetoden AS

International Master Degree Programme in Steiner Education Research

2006 – 2008

A two year research-based programme with options in:

- Educational Action
- Environmental Education

The programme is desentralised, with 15 study weeks in Norway over 2 years, combined with long distance learning. Gives 120 ECTS credits and is in English.

www.rshoyskolen.no

Enquiries to: master@rshoyskolen.no
Rudolf Steiner College of Education, Norway

Liten økologisk urtegård
på Sørlandet
til leie fra 1. juli 2006.

Passer ekstra godt for et par som vil prøve enkelt økologisk landbruk, som f.eks. er frilanser, kunster eller skal skrive. Laksefiske, jakt og flotte turområder, gammeldags vedfyrt bakerovn. Idyllisk og fredelig, men også sentralt beliggende.

www.gullestad-gaard.no
post@gullestad-gaard.no

STORYTELLING SOM LÅKANDE KRAFT

10-16 juli 2006 Järna, Sverige

Varje morgon samlas vi och hör om berättarinitiativ runtom i världen. Det blir tillfälle att öva berättandets hantverk i små grupper och plats att utväxla idéer och erfarenheter. Kvällarna fylls av berättarföreläsningar! Välj nedan en av kurserna som du följer hela veckan.

1. "Ordens magi – berättande på sjukhus för allvarligt sjuka barn" med ANN MARI URWALD (Danmark).
2. "Vägen till skaparglädje – berättelser som pedagogiskt redskap" med ANNE-METTE STABEL (Norge).
3. "Livsresor – berätta dig in i världen" med GÖRAN HEMBERG (Sverige)
4. "Terapeutiska nycklar eller varför minstingen får prinsessan och halva kungariket" med ÅKE HÖGBERG (Sverige)

Se kursbeskrivelse på hjemmesiden www.kulturhuset.nu.

Tilmelding: Kulturhuset, Tel. +46 (0)8 554 30200, info@kulturforum.se

Arrangör: ALBA Allians för Läkande Berättande i Norden och Kulturhuset i Ytter-Järna

KULLERUP KURSER

i tidl. landsbyskole vest for Nyborg.

Kurser, foredrag, grupper, ophold.
Åndsvidenskab, Martinus Kosmologi,
kreativitet, psykoterapi, selvudvikling,
cirkeldans, Mazdaznan, biodynamisk
jordbrug, vegetarisme.

Program tilsendes 65 31 54 31.
www.kullerup.dk

Arkitektur og Indretning.

Lø. 20. maj kl. 13 – søn. kl. 16

Udgangspunkt i boligen.

Organisk byggeri - Steiners impuls.

Nyt eller det bestående?

Med arkitekt Steen Vørge.

Har bl. a. bygget Rudolf Steinerskoler

Tlf. 65 31 54 31 · www.kullerup.dk

Marjatta Semínaríum

Et nordisk uddannelsescentrum i Danmark

Kurser og uddannelser

- Sorg og krise – erfaringer fra psykoterapi
- Stress og udbrændthed
- Den vanskelige samtale
- specialpædagogisk kompetanceudvikling
- Samtalemetodik
- Drama og skuespilkunst
- Projekt Charlie
- Ernæring i praksis
- Beboerkursus

Bestil kursuskatalog og brochure:

Marjatta
SEMÍNARÍUM

www.marjattaseminarium.dk

Godkendt pædagoguddannelse Godkendt uddannelse i specialpædagogik
Strandvejen 15, DK- 4733 Tappernøje, Telefon +45 5596 5119, Fax +45 5596 5619, Mail: sp-semmarjatta@stam.dk

Det grønne paradoks

Af Per Andersen

Tanker om nye grønne skatter og afgifter bliver ikke diskuteret og fremmet, selvom en grøn skattereform kan kombinere hensynet til miljø, beskæftigelse og udvikling

Skattestop. Sænk skatten på arbejde. Beskat gevinst på ejerboliger. Selvom debatten i Danmark kører i allerhøjeste gear, taler ingen politikere og medier om en grøn skattereform. Det forekommer mærkeligt, fordi en grøn skattereform ikke bare kan hjælpe på miljø og bæredygtighed, men også skaffe flere i jobs. Det kan ske gennem en lempelse af skatten på arbejde og udvikling af nye miljøvenlige produkter samt teknologier.

En af de vigtigste årsager til den manglende diskussion om grønne skattereformer er, at den er kompliceret. Det mener Søren Dyck-Madsen fra Det Økologiske Råd. Han henviser til, at politikere og beslutningstagere skal bruge korte enkle budskaber som for eksempel skattestop for at trænge igennem medierne til befolkningen. Det har betydet, at kommunikation forekommer vigtigere i politik end langsigtet tænkning og handling. Ikke bare i Danmark, men i mange europæiske lande.

Formidlingen af skatter, der kan styrke miljøet, bliver vanskeligere af, at befolkningens viden er begrænset på området. "Mange virksomheder og borgere tror, at grønne skatter bare er en ny måde for politikerne at skaffe penge på. De er ikke bekendte med, at en grøn skattereform vil tilbageføre provenu til skatteyderne for eksempel via en nedsættelse af indkomstskatten", vurderer Søren Dyck-Madsen og bliver bakket op af en undersøgelse fra Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut i 2002.

Bange for tab i forhold til konkurrenter

Det manglende kendskab til, at miljøskatter blandt andet kan blive opvejet af skattenedsættelser, er medvirkende til, at eksempelvis dele af Dansk Industri frygter for konkurrenceevnen i forhold til konkurrenter og andre lande. "Frygten kan være berettiget for nogle virksomheder, der ikke kan klare sig trods lettelse af andre skatter", erkender Søren Dyck-Madsen. Mange firmaer vil imidlertid kunne tilpasse sig og udvikle nye produktionsmetoder og produkter, der er bedre for miljøet og dermed er billigere i grønne skatter. Det er allerede dokumenteret af de hidtidige resultater ifølge OECD og Det Europæiske Miljøagentur. Resultaterne peger i retning af en styrket erhvervsudvikling, der på sigt giver et forspring i forhold til konkurrenterne og flere arbejdspladser – også selvom Danmark indfører grønne skatter uden, at andre nationer følger trop.

Bag angsten for konkurrenceevnen gemmer der sig en usikkerhed om, hvorvidt en grøn skattereform bliver retfærdig. Ingen kender den

"rigtige" pris på miljø og naturressourcer og det gør det svært at fastsætte grønne skatter rigtigt. Ifølge Det Europæiske Miljøagentur mangler der forskning i konsekvenserne af forurening og på udvikling af nye alternative produkter og energikilder.

Risiko for større ulighed

For at imødegå den berettigede kritik af grønne skatter, at de rammer skævt anbefaler Søren Dyck-Madsen at give borgere med de mindste indtægter større kompensation fra de midler, en grøn skattereform får i kassen. Han henviser til Det Økologiske Råd's forslag til en dansk reform. I den bliver børnecheck, SU, kontanthjælp, førtidspension og dagpenge forhøjet. Desuden bliver bundfradraget ved beregning af indkomstskat forhøjet og bundskatten nedsat.

I forbindelse med risikoen for skævhed ved miljøskatter fremhæver Det Europæiske Miljøagentur, at forurening og dårligt miljø allerede er ulige fordelt. Miljøagenturet nævner, at de fattigste bor i de bydele, hvor støjen og osen fra biler og fabrikker er størst. Den skævhed kan imødekomes ved at lære af de erfaringer man har gjort i fx London, hvor reformens provenu bliver brugt til at forbedre miljøet, hvor der er størst behov for det.

Kritik, forbehold og usikkerhed overfor en kompliceret grøn skattereform ser ud til at forhindre, at relevant dokumentation og gode argumenter fra interesseorganisationer og eksperter trænger igennem spin og medier. Der er i øjeblikket ikke gehør for en reform, der bevisligt kan fremme miljø, udvikling og jobs.

Fakta.

Forskellige skatteformers procentandel af det samlede skatte- og afgiftsprovenu i EU-landene:

	1990	1997	2002
Energi	4,7	5,2	5,0
Transport	1,3	1,3	1,3
Forurening/ressourcer	0,2	0,3	0,2
Alle grønne skatter i alt	6,2	6,7	6,5
Indkomstskatter	49,7	50,8	51,0

Kilde: Eurostat, 2004.

I Danmark steg de grønne afgifter fra cirka fire til fem procent af bruttonationalproduktet fra 1994 til 2000. I samme periode faldt indkomstskatternes andel af bruttonationalproduktet fra omkring 27 procent til lidt under 26 procent.

Spørsmålet er, hvornår politikere og beslutningstagere åpner øjnene. Sker det på grunn av den voksende forurening eller mangel på energi? Sker det, når alle lande – kanskje, en gang – blir enige om en grøn skattereform? Sker det, når drivhuseffekten er endelig vitenskapelig bevist, og der ingen vei er tilbake? Sker det, når den globale kamp om magt betyr, at EU og USA føler seg tvunget til grønne skattereformer for å oppnå en vis uafhængighet av energi og ressurser fra andre lande?

Når politikerne endelig tør åpne øjnene, behøver de ikke være langt til handling. Søren Dyck-Madsen peker på eksemplet med de internasjonale avgifter på luftfart. Da først store lande som Tyskland og Frankrig pressede på, så gikk det hurtig.

Søren Dyck-Madsen, Civilingeniør, arbeider i Det Økologiske Råd's Sekretariat som energi- og klimaekspert. Han er med i EU-kommissionens ekspertgruppe for bymiljø, European Environment Bureau's arbeidsgruppe for grønne budgjetreformer samt den danske delegasjon til FN's klimatopmøder.

Per Andersen, Århus. Uddannet i Danske Bank. HD i finansiering og diplomjournalist. Ansatt i Merkur 2005.

En bæredygtig utvikling:

For at være bæredygtig skal utviklingen oppfylle de nåværende behov uten å bringe fremtidige generasjoners muligheter for å oppfylle deres behov i fare. Sådan defineres bæredygtig utvikling i den såkalte Brundtland-rapport, der blev lavet af en kommission nedsat i 1987 af FN under ledelse af den tidligere norske statsminister Gro Harlem Brundtland. Iflg. Det Økologiske Råd er bæredygtig utvikling: at tage ansvar for det, vi gør i dag, og som har konsekvenser for andre i fremtiden.

Det Økologiske Råd:

Det Økologiske Råd arbejder for en bæredygtig utvikling med social retfærdighed og menneskelig trivsel. Det sker blandt andet via oplysningsarbejde, dokumentation og debat. Rådet har flere gange fremlagt deres tanker om grønne skattereformer, blandt andet i hæftet "Grønne skatter og afgifter i EU og Danmark" fra 2000 og "Grøn budgjetreform i Danmark. Politikpapir. Making prices work for the environment" fra 2002. Der kan læses mere om Det Økologiske Råd på deres hjemmeside www.ecocouncil.dk.

Det Europæiske Miljøagentur, EEA:

EU-organet EEA skal fremme bæredygtig utvikling og hjælpe med at opnå væsentlige og synlige forbedringer af Europa's miljø gennem målrettet, timet, relevant og troværdig information til politikere og borgere. Hjemmeside: local.da.eea.eu.int

Ikke uetisk med gebyrer!

Av Arne Øgaard

Det finnes banker som går med store overskudd og som likevel tar høye gebyrer på ulike tjenester. I en slik situasjon er det forståelig at kundene reagerer. I andre tilfeller kan gebyrer være en høyst fornuftig side av bankenes virksomhet.

Jeg vokste delvis opp i en sparebank i Trøndelag. På slutten av 50-tallet stod det en spyttebakke ved herrenes arbeidsbord hvor de jevnlig spyttet fra sin skråbakktygging. Gebyrer var et helt ukjent begrep i denne banken. I dag er spyttebakkene borte, mens gebyrer har dukket opp i de fleste banker. I min barndoms bank ble bankens utgifter dekket av renteforskjellen mellom innlån og utlån. Satte jeg penger inn i banken til 5% rente kunne banken låne dem ut til 8%. De 3 % som låntagerne betalte i tillegg kunne brukes til lønninger, husleie ulike investeringer osv. Det var de som lånte penger som i praksis dekket bankens utgifter. Noen vil kanskje si at det var vi som satte pengene inn som dekket bankens utgifter ved at vi ga avkall på noe av rentene, men uansett hvordan en ser det så dreide det seg i hvert fall om innskyltere og låntagere.

For meg var banken først og fremst et sted å spare penger. Noen ganger i året tømte jeg sparebøsser og bar innholdet til banken. Banken hadde altså lite arbeid med meg. Med andre mennesker hadde banken langt mer arbeid. De hadde store mengder med regninger som skulle betales, penger som skulle sendes og veksles og de tok ut mindre beløp rett som det var. Andre oppsøkte bankene for å få ulike råd. Disse menneskene påførte utvilsomt bankene mye arbeid, men de betalte ikke noe for det. Dette var selvsagt svært urettferdig sett ut fra låntagerne og sparingens synspunkt. Innføringen av gebyrer på ulike tjenester gjorde at alle fikk alle være

med på å dekke bankenes utgifter og det hele ble mer rettferdig. Dette forutsatt at gebyrenes størrelse var på et fornuftig nivå. Jeg er ikke sikker på at alle bankers gebyrer er på et slikt nivå, men i prinsippet er det riktig at det finnes gebyrer.

I dag når rentenivået er svært lavt vil også renteforskjellen mellom innlån og utlån kunne bli for liten til å dekke bankens utgifter alene. Dette har ført til en økning i mange av bankenes gebyrer. Men det har også dukket opp banker som markedsfører seg som gebyrfrie. Et interessant spørsmål er da hvor slike banker henter inn pengene til å dekke driftsutgifter og å betale eierutbytte.

Her er det flere muligheter. Kanskje finnes det gebyrer som kalles noe annet enn gebyrer. De norske forbrukermyndighetene har påvist slike forhold. Vi vet at mange banker krever høye renter på kredittkort når disse ikke blir innekket i tide. Det vil si at det er de dårlige betalerne, ofte de svakeste i samfunnet som må betale for alle de andre. Det er selvsagt også mulig at bankene tjener tilstrekkelig på valuta og aksjespekulasjoner eller at de låner ut penger til virksomheter som er villige til å betale spesielt høy rente. Kanskje er ikke aktiviteten til slike virksomheter alltid like etisk?

Konklusjon

Hvis en bank har gebyrer er det all grunn til å be bankene begrunne størrelsen av gebyrene. Hvis en bank ikke har gebyrer er det grunn til å spørre seg selv og banken om hvordan den da kan dekke utgifter og også betale ut store eierutbytter. Etik har med bevissthet å gjøre og ikke nødvendigvis med gebyrer.

Samfunnsnytte

– en agenda for banker?

av Svein Berglund

Forretningsbankene har valgt sin profil og fokuserer på avkastning for eierkapitalen.

Dette kunne og burde være annerledes for våre sparebanker som kanskje fortsatt har et uskrevet mandat som bygger på en bred tillit fra samfunnet.

Tenker bankene kun profitt eller tar de samfunnshensyn? Denne artikkelen tar opp hvordan eierstrukturen i forretningsbanker og sparebanker kan få betydning for samfunnsforholdningen.

Ved årsskiftet sendte Sparebankforeningen ut en pressemelding hvor man kunne lese om store forretningsbanker som ønsker at EU opphever sparebankenes beskyttelse mot oppkjøp. Argumentasjonen er at sparebankenes eierstruktur ikke er forenlig med den ene av EU's fire friheter, nemlig fri flyt av kapital.

Bak dette ligger det følgende motiv: Store banker ønsker å kjøpe seg markedsadgang gjennom oppkjøp og det irriterer at småbankene er sikret gjennom særlover som for eksempel den norske sparebankloven. Storbankene i EU ønsker at banker skal være aksjeselskaper og ikke selveiende institusjoner (egentlig stiftelser).

Kilden for denne advarselen er styreleder Terje Vareberg i Sparebankforeningen. Det har ført til at Per Olaf Lundteigen (SP) og Eirin Sund (AP) ønsker å følge opp saken for at Norge også kan gjøre sin stemme gjeldende i EU-sammenheng. På finanssiden er vi fullstendig underlagt EU's direktiver og vil bli rammet av et eventuelt forbud mot at sparebanker kan være selveiende.

Storbankenes initiativ ligger klart i forlengelsen av en rendyrket markedstenkning. Det henger sammen med vårt tids sterke tro på fri markeds konkurranse, men trosbekjennelser betyr nødvendigvis ikke at alt vi tror på er sant, fruktbart og godt. Nå kan vi også mer følelsesmessig reagere på initiativet og som kunde synes at det er bedre med 100 sparebanker i Norge enn om de etter hvert ble oppkjøpt og gikk inn i tre dominerende banker.

Men skal argumenter for å opprettholde sparebankstrukturen få tyngde, er det nødvendig å forstå de tanker som virker i bankens strategiske overveielser. Vi tror at spørsmålet er meget prinsipielt og dyptgående. Det henger i en viss grad sammen med eierstrukturen i banken, og det er denne som ofte bestemmer bankens handlingsmoter og policy.

Hvem "eier" en bank?

Det kan være interessant å se dette i et større perspektiv, nemlig hvordan synet på eierskap har forandret seg i løpet av forrige århundre. Det herskende syn, påvirket av romerrettens tankegang, er at innskytere av egenkapital er dem som skal eie virksomheten. Og den som eier kan også disponere fritt sin eiendom (fri flyt av kapital). De aller fleste større selskaper verden over er aksjeselskaper hvor dette synet ligger til grunn. Ytterligere sementert er denne tankemodell blitt i de siste tyve årene

gjennom "shareholder value" prinsippet. Dette innebærer at aksjeeiernes interesser prioriteres foran for eksempel ansatte og brukere. Nå er altså ønsket at EU skal vedta denne eiermodellen som enerådende på finanssektoren. Hva innebærer dette? Jo, at leverandørene av egenkapital skal være prioritert i bankens langsiktige og overordnede retningslinjer selv om de bare står for 10-15% av den samlede forvaltningskapital i banken.

Man glemmer lett at bankene forvalter andres penger, dvs samfunnets likvide kapital. Bankene har derved en spesiell funksjon i samfunnet som er annerledes enn annen næringsvirksomhet. Også en bank har behov for å tjene penger, men er det mulig å balansere dette mot oppgaven å tjene sine brukere og sine kunder og ikke bare tjene på dem? EU-spørsmålet dreier seg derfor om et langsiktig prinsipp: skal bankene ensidig prioritere avkastning og "shareholder value" prinsippet, eller skal de utøve et forvaltningsansvar som også omfatter behovene hos sine brukere og kunder, sitt distrikt og sin region?

Tre typer eierskap i bankverdenen

Forretningsbankene er de store guttene i klassen. De arbeider konformt med dagens gjeldende økonomiske tenkning og prioriterer lønnsomhet, kapitalavkastning og børsverdi. Det forankrer sin policy "bakover" mot eierkapital, leverandørene av egenkapital.

Andelsbankene er mindre utbredt og er mindre kjent i Norge. Her er det ikke kapitalleverandørene man prioriterer, men de mange små brukerne av kapital. Prinsippet stammer 1800 tallet hvor Robert Owen med sine innkjøpsforeninger la grunnlaget for samvirkebevegelsen som senere har gått verden over. Andelsbanker finnes for eksempel både i Danmark og i Sverige som mindre, lokale banker. For noen år siden gjorde Landkreditt et forsøk på å etablere en andelsbank i Norge. Men det gikk ikke innenfor det lovverket som Norge har etablert.

De selveiende sparebanker er den tredje eiertypen. Denne eierform er unik og inntar en plass mellom den brukerstyrte eierform (andelsbank) og den leverandørstyrte eierform (aksjebank). Den norske sparebankloven bestemmer at i sparebankens høyeste organ, som bl.a. velger styre, skal følgende grupper være representert: grunnfondsbeveiere (kapitalleverandører), innskytere (bankens brukere), ansatte i banken og folkevalgte representanter (samfunnet). Disse grupper skal ha balansert innflytelse slik at ensidige eierholdninger ikke skal få dominere. Dette gir sparebanken en enestående mulighet til å tenke bredt og å representere noe helt annet enn den leverandørstyrte aksjebanken.

Sparebankenes utfordring i vår tid

Sparebankene som i Norge oppsto fra 1820-årene, hadde alle et samfunnsperspektiv. De skulle avhjelpe nød og fattigdom gjennom sparing og nøktern rentepolitikk og de skulle bidra til at bønder, håndverkere og fiskere kunne få tilgang til kreditt. Man glemmer i dag lett at datidens banker og spesielt sparebankene var til for sine brukere og sine kunder! Viktigere enn juridiske prinsipper og eierskap er derfor spørsmålet om vi fortsatt har banker i Norge som har en saklige forankring av dette mandatet?

Det bør imidlertid være rom for mangfold og differensiering i vårt samfunn. Forretningsbankene har gjennom lang tid valgt sin profil og fokuserer helt tydelig på avkastning for eierkapitalen. Deres markedsorientering styres av mulighetene for avkastning når det gjelder valg av kundegrupper, markeder, opprettelse eller nedleggelse av filialer og tilbud av tjenester. Dette kunne og burde være annerledes for våre sparebanker som kanskje fortsatt har et uskrevet mandat som bygger på en bred tillit fra samfunnet. Dersom sparebankene svikter denne tillit kan det før eller senere oppstå en reaksjon eller manglende engasjement for å opprettholde denne enestående bankform.

Allikevel bør vi huske på at vår sparebankmodell med fordeling av makt, innflytelse og ansvar på de nevnte fire grupper, er bare et verktøy for en samfunnsorientert bankvirksomhet som er orientert mot grunnplanet. Vi er i tillegg avhengig av at den samfunnsmessige forankringen av sparebanken er en levende idé i banken slik at dette ledemotiv ikke blir satt tilside av prioriteringer som stammer fra den rådende "leverandørorienterte" økonomiske tenkemåte. Da oppstår ensidig fokus på lønnsomhet, avkastning, effektivisering,

nedleggelse av filialer, nedprioritering av servicenivå, osv. Men sparebankformen er ingen garanti for en samfunnsorientert policy, den må bæres frem av engasjerte mennesker i bankens organer, i forstandskapet, i styret og blant medarbeiderne. Til syvende og sist er det dette som er avgjørende.

Selvsagt skal lønnsomhet og effektiv bruk av ressurser også være tema i en sparebank. Men det er det ensidige fokus og ikke et helhetssyn som ofte råder og bidrar til at enkelte store sparebanker etter hvert ligner en forretningsbank. Vi kunne ønske oss et avbalansert fokus hvor også brukere, samfunnet, miljøet, lokalsamfunnet, arbeidsplassene kunne ha sine talskvinner og –menn i de styrende organer.

Vi må regne med at alle sparebanker i dag har skriftlig formulert sin strategi og sin markedsføringsplan. De vil også være tjent med å utforme et verdisyn hvor et forpliktende samfunnsengasjement kommer til orde. Der kunne banken vektlegge samfunnskvalitet, bærekraftighet, miljøansvar, sosiale kvaliteter, i sine utlånsbeslutninger med samme tyngde som inntjeningen på prosjektet. Her står sparebankbevegelsen i Norge antagelig ved en korsvei.

Svein Berglund F. 1936. Siviløkonom fra Århus Handelshøyskole i 1960. Har arbeidet som bedriftsøkonomisk rådgiver og i 15 år vært økonomiansvarlig i norsk industrikonsern. Daglig leder av Cultura Lånesamvirke, senere Cultura Bank 1986 – 2003. Arbeider i dag med utviklingsoppgaver tilknyttet Cultura Bank. svein.berglund@cultura.no

CULTURA BANK

Cultura Bank – er en bank for deg som er opptatt av økonomi og etikk, bærekraftig økonomi, nye måter å tenke verdiskapning på.

Cultura finansierer bl.a. prosjekter som kan forbedre økosystemene, skape renere luftmiljø, gi verdige sosiale forhold, dekke behov for omsorg og gi barn og ungdom bedre oppvekstvilkår. Cultura ønsker å utvikle en ny form for bankvirksomhet. Gjennom et samarbeid med kundene skapes en pengestrøm som bevisst kan settes inn i samfunnsfornyende og miljørettede formål.

Målsetningen for Cultura er å medvirke ved finansieringen av samfunnstjenlige prosjekter. Videre å bevisstgjøre holdninger til penger og økonomi slik at kapital kan styres mot reelle behov og uløste oppgaver i samfunnet.

Bankens arbeidsområde er hele landet, og banken tilstreber nærkontakt til sine kunder. Cultura arbeider for at etikk, moral og verdiskapning kan

innarbeides i det økonomiske liv via et nytt syn på penger, økonomi og lønnsomhet. Vi tror det er mulig å utvikle nye samfunnsøkonomiske konsepter og holdninger hvor man ikke ensidig baserer seg på egen nytten som drivkraft.

Cultura samarbeider med lignende bankinitiativer i andre land herunder også de nordiske land og med organisasjoner som WWF og Redd Barna, Norge. Cultura har i øyeblikket en balanse på ca. 240 mill. NOK. Det er 13 medarbeidere på kontoret i Oslo.

Merkur er et holdningspræget pengeinstitut, hvor udlån sker på baggrund af såvel økonomiske som etiske, sociale og miljømæssige vurderinger.

Ved at finansiere projekter ud fra disse kriterier ønsker Merkur at påvirke samfundsudviklingen i en mere bæredygtig retning, miljømæssigt som socialt. Mange af Merkurs låneprojekter har medvirket til at inspirere andre og givet impulser til videre udvikling. Merkur ønsker således med sit virke at række udover

den umiddelbare finansiering og virkeliggørelse af konkrete initiativer.

Mere end 10.000 privatkunder, virksomheder, foreninger og institutioner har på dette grundlag valgt at benytte Merkur som deres pengeinstitut.

I kraft af den her nævnte udlåns politik får Merkurs indlånere den yderligere mulighed, at man kan øremærke sin opsparing til særlige formål – fx til økologisk eller biodynamisk jordbrug, økologisk byggeri, vedvarende energi, bæredygtig produktion og handel, økosamfund og bofællesskaber, frie skoler og børnehaver, institutioner for social omsorg, kunst og kulturel virksomhed m.m.

Merkur har i øyeblikket en balanse på ca. 750 mio. kr. Af det samlede udlån på 430 mio. kr. udgør de almenyttige, samfundsgavnige projekter ca. 75%. De øvrige udlån er til private – fortrinvis til boligformål.

Merkur har 38 ansatte fordelt på afdelinger i Aalborg, Århus og København, kontor- og mødefaciliteter i Odense samt medvirkende i et spirende bankinitiativ i Finland. Hertil kommer et repræsentationskontor i Hamborg for ca. 250 nordtyske kunder.

Cultura Sparebank Postboks 6800 · St. Olavs plass · N-0130 Oslo · Tlf. +47 22 99 51 99 · cultura@cultura.no · www.cultura.no

Merkur Vesterbrogade 40 · Postboks 402 · DK-1620 København V · Tlf. +45 70 27 27 06 · merkurbank@merkurbank.dk · www.merkurbank.dk

Tjernobyl – 20 år efter.

Det er 20 år siden Tjernobyl a-kraftværket eksploderede og medførte den mest omfattende og omdiskuterede miljøkatastrofe nogen sinde – en katastrofe, som fortsætter den dag i dag.

Fotografen Mads Eskesen har år for år besøgt Tjernobyl. Han fortæller i ord og billeder om de vidtstrakte følger af katastrofen og giver stemme til nogle af de mennesker, hvis liv har ligget i ruiner siden reaktor 4 eksploderede. Udstillingen, der kan ses på Nytorv ved Domhuset i København fra 22. april til 10. maj, åbnes af Ukraines Amabassadør i Danmark – Natalia Zarudna. Informations Forlag udgiver et katalog med billeder og de tyve livshistorier. Læs mere på www.20lives.info

Aleksander Filippov,

Pensioneret skolelærer, Babitji landsby, Hviderusland
"De videnskabsmænd, som arbejder inden for radiologi, er meget loyale mod regeringen" konkluderer Aleksander. "De producerer data, som regeringen gerne vil have. De informerer os om, at der generelt set er blevet 34 % mindre radioaktivitet i landet i de seneste 14 år. De udregner det med udgangspunkt i elementernes halveringstider. De siger ikke noget om, at når strontium henfalder, produceres ameritium, og at plutonium producerer yttrium. Disse elementer er endnu mere farlige end de oprindelige strontium og plutonium. De har desuden en meget længere levetid. Det er rigtigt at der er mindre strontium og plutonium, men at de blot er blevet erstattet af noget andet får vi ikke noget at vide om."

Hvor lang tid varer en eksplosion?

Er den ovre når den sidste storm fra trykbølgen har lagt sig, er det når den efterfølgende brand er slukket, er det når medierne ikke længere rapporterer om ødelæggelser eller fortsætter eksplosionen til de sidste rester af menneskelige lidelser er glemt og genetiske ændringer uddøde?

Valentina Smolnikova,

børnelæge, Buda-Koshelevo, Hviderusland
"Vi gjorde, hvad vi blev beordret til. Hvis vi skulle måle, så målte vi og noterede resultaterne. Bagefter destruerede man alle vores notater. De data, som vi havde indsamlet gik tabt og kunne ikke genskabes. Det er ærgerligt, men i det her land vil man aldrig kunne finde de skyldige."
"Hvis man sammenligner statistikkerne fra 1986 med dem fra årtusindskiftet, kan man godt blive forskrækket" siger Valentina. "Der er sket en stor stigning i antallet af invalide i regionen. For eksempel har 40 % af de unge mænd sygdomme, som ikke tillader dem at aftjene deres værnepligt. Andre 30 % af de unge mænd bliver kun erklæret delvis egnede til optagelse i militæret."
Ifølge Valentina bliver 14-19 børn hvert år erklæret invalide alene i Gornel-regionen. Og endnu flere voksne bliver erklæret invalide. Omkring 210-230 personer om året. Det har været i konstant stigning siden 1986. I 2003 var der i alt 477.000 invalide i Hviderusland, hvilket svarer til knap 5 % af befolkningen.